

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ *

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. ΚΑΘΑΓΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΥΡΟΥ

Β Εὐχή ἤγουν ποιήσεις μύρου γινομένου τῇ ἁγίᾳ Πέμπτῃ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ὑπὸ μόνου τοῦ ἐπισκόπου.

Η Κρυπτ. Βησ. Εἰσαγομένων τῶν ἁγίων δώρων ἐν τῇ ἁγ. τραπέζῃ εἰσάγεται ὑπὸ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου τὸ ἀλάβαστρον τοῦ μύρου, καὶ τίθεται πλησίον τοῦ δίσκου ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει καὶ μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸ καὶ ἔσται τὰ ἐλέη... μὴ γινομένης τε τῆς τῶν πυλῶν ἀνοίξεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνου σιγῶντος, τοῦ ἀρχidiaκόνου ἐν τῷ ἱερατικῷ λέγοντος Πρόσχωμεν ἀνέροχεται ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν κρηπίδα καὶ σφραγίσας τρίτον τὸ μύρον κατέρχεται καὶ κλινόμενος ἀρχεται.

- 1 Κύριε τοῦ ἐλέους καὶ Πατῆρ τῶν φῶτων, παρ' οὗ ^{Ἰερρμ. θ 23,}
πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον δίδεται, ^{Ἰαν. α 17}
παράσχου ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις χάριν, εἰς τὴν διακονίαν τοῦ μεγάλου
τούτου καὶ ζωοποιοῦ Μυστηρίου, ὡς ἔδωκας Μωϋσεὶ τῷ πιστῷ ^{Ἐξοδ. ιδ 31,}
5 σου θεράποντι καὶ τῷ δούλῳ σου Σαμουήλ, καὶ τοῖς ἁγίοις σου ^{Ἐβρ. γ 6}
Ἀποστόλοις καὶ κατὰπεμψον τὸ πανάγ.όν σου Πνεῦμα ἐπὶ τοῦτο
τὸ Μύρον. Ποίησον αὐτὸ χρίσμα βασιλικόν, χρίσμα πνευματικόν,
ζωῆς φυλακτήριον, ἁγιαστικόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, ἔλαιον ἀγαλλ- ^{Ψαλμ. μδ 8}
λιάσεως, καὶ προοδοῦσαν μὲν ἐν Νόμῳ, ἐκλάμψαν δὲ ἐν καινῇ Δια-
10 θήκῃ ἐν ᾧ ἔχρισαν Ἱερεῖς τε καὶ Ἀρχιερεῖς, Προφήτας καὶ πάντας
τοὺς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν καθε- ^{Τιτ. γ 5}
ξῆς Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων, ἀναγεννηθέντας ἕως τῆς σήμε-
ρον. Ναί, Δέσποτα Θεὲ Παντοκράτορ, ἀνάδειξον αὐτὸ, τῇ ^{Σειράχ λς 1,}
ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ σου Πνεύματος, ^{Μαλαχ. β 16}
15 ἀφθαρσίας καὶ σφραγίδα τελειοποιόν, ἐντυποῦσαν τοῖς τὸ θεῖόν
σου λουτρὸν δεχομένοις τὴν θέλαν σου ὀνομασίαν, καὶ τοῦ μονογε-
νοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐνώ-

Κρυπτ. Βησ. Εὐχὴ ἐπὶ ποιήσει μύρου γινομένου τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ.

Κατὰ Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης: Κύριε τοῦ ἐλέους καὶ πάτερ τῶν φῶτων παρ' οὗ...
τέλειον, Σὺ εἶ δὲ καὶ ἐν τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις δὸς αὐτὸ καὶ τοῖς ἀποστόλοις
σου. Ἐξαπόστειλον εἰς αὐτὸ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον. Καὶ τέλεισον αὐτὸ χρίσμα βασιλικόν,
χάρισμα πνευματικόν, ἁγιαστικόν...

7 Καὶ ποιήσον αὐτὸ **Η** 10 ἐχρίσθησαν ἱερεῖς **Η** Συμ. Θεο. προφῆται καὶ
βασιλεῖς· δι' οὗ καὶ αὐτοὶ ἔχρισαν τοὺς ἁγίους σου ἀποστόλους καὶ πάντας **Η** Συμ.
Θεο. 11 παλιγγενεσίας ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων ἀναγεννηθέντας...
τοῦ προσκυνητοῦ καὶ ἁγίου σου Πνεύματος... ἐκτυποῦσαν... τὴν ἁγίαν σου ὀνομασίαν... καὶ
τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος εἰς τὸ εἶναι δὲ αὐτοὺς ἐνώπιόν σου ἐπιγρωστούς... δούλους σου

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σελ. 79.

*Εφ. β 19 *πιόν σου γνωστούς, οἰκειοὺς καὶ πολίτας δούλους σου ἑσὺ καὶ*
Ψαλμ. ρις 6 παιδίσκας, ἡγιασμένους ψυχῇ καὶ σώματι, ἀπηλλαγμένους πάσης
Τιτ. β 14 κακίας, καὶ πάσης ἀμαρτίας λευκωμένους, τῇ περιβολῇ 20
 τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀχράντου σου δόξης ἐπιγινώσκεισθαι, διὰ τῆς ἁγίας
 ταύτης σημειώσεως, ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων, καὶ
 ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως, καὶ φανεροῦς πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς
Α' Πέτρο. β 9. πονηροῖς καὶ ἀκαθάρτοις δαίμοσιν ἵνα δῶσι λαὸς περιούσιος,
Ἐξοδ. ιθ 5,6 βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, ἐσφραγισμένοι διὰ τοῦ 25
Ἐφσο. γ 17, ἀχράντου σου Μυστηρίου τούτου, καὶ τὸν Χριστόν σου ἐν ταῖς
Ψαλ. λβ 14 καρδίαις αὐτῶν φέρωσιν, εἰς κατοικητήριον σοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ
 Πατρὸς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις
 ἐπαναπαύῃ, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ
 καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ- 30
 νων. Ἀμήν.

Η Β Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν λέγει

Β. Εἰρήνη πᾶσι. καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου λέγοντος

Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνετε, ἐπεύχεται ὁ ἀρχιερεὺς

Σαὶ τῷ Θεῷ τῶν ὀλων καὶ Βασιλεῖ, τὸν ἀσχένα τῆς καρδίας εὐ- 1
 χαριστοῦντες ἐκλίναμεν, ἀνθ' ὧν ἀναξίους ὄντας ἡμᾶς διακόνους γε-
 νέσθαι τῶν θεῶν σου τούτων κατηξίωσας μυστηρίων καὶ τὸν ἔλεον
Τιτ. γ 6 κηρύττομεν, ὃν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως ἐξέχουσα, δέξασθαι τὸν
Ψαλμ. ελβ 2 ἁγιασμόν παρὰ σοῦ, ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς ἵκετεύομεν· διότι 5
Ἀσμ. α 2, μύρον ἐκκενωθὲν, ὄνομα τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, Χρι-
Ἰωαν. γ 18 στῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἐν ᾧ σύμπας ὁ κόσμος εὐωδιάζεται, ὅσος ὁ ἄρ-
Κολοσ. α 16 ρὸς καὶ ὅσος ὁ ἄρατος. Σὺ γὰρ προσκυνητὸς ὑπάρχεις καὶ δε-
 δοξασμένος, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ
 Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς 10
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ τότε δίδωσι καιρὸν τῷ ἐν τῷ ἄμβωνι εἰπεῖν καὶ γίνεται τῶν πυ-
 λῶν ἡ ἀνοιξίς καὶ προσαναπληροῖ ὁ ἀρχιερεὺς τὰ ἐπόμενα τῆς θείας προσκο-
 μιδῆς.

Β. Γινομένης ἀκολουθῶς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας καὶ εἰσαγομένων
 τῶν ἁγίων δώρων ἐν τῇ θεῖᾳ τραπέζῃ, ἀγεται σὺν αὐτοῖς ἔμπροσθεν ὑπὸ
 πρεσβυτέρου καὶ τῷ μύρον, καὶ ἀποτίθεται καὶ αὐτό, ἐν τῇ θεῖᾳ τραπέζῃ πλη-
 σιον τοῦ πρώτου δίσκου ἐξ εὐωνύμων καὶ ποιεῖ πᾶσαν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν
 ὁ ἀρχιερεὺς, ἕως τοῦ ἐκφωνῆσαι Καὶ ἔσται τὰ ἄλλη... Μετὰ δὲ τὸ Ἀμήν οὐτε
 τῶν πυλῶνων ἡ ἀνοιξίς γίνεται, οὔτε ὁ διάκονος ἀρχεται ὁ ἀνελεθῶν ἐν τῷ
 ἄμβωνι ποιῆσαι τὴν μέσην εὐχήν, ἀλλὰ σιωπῆς ὁσος ἀνίσταται ὁ ἀρχιερεὺς
 καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου ἐν τῷ θεῖῳ ἱερατεῖῳ λέγοντος, Πρόσχωμεν ἀνέρχεται
 εἰς τὴν κρηπίδα τοῦ θεοῦ θυσιαστηρίου καὶ σφραγίζει τὸ μύρον τρίς καὶ
 πάλιν κατέρχεται, κλινόμενος ἀρχεται τῆς εὐχῆς οὕτως.

Συμ. Θεο. 13 ἀναγεννηθέντων Η 18 ἐπιγνωστούς, οἰκίους σου καὶ Η 19 ψυχῇ τε καὶ
σώματι Συμ. Θεο. 21 τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας Συμ. Θεο. ἐπιγινώσκεισθαι δὲ διὰ Η
Συμ. Θεο. 21 ἁγίας σου ταύτης Η Συμ. Θεο. ὑπὸ ἁγίων ἀγγέλων Η Συμ. Θεο. 24 ἀκα-
θάρτοις πνεύμασι Η ἵνα δῶσι σοὶ Συμ. Θεο. 26 ἀχράντου σου μύρον τούτου Η Συμ. Θεο.
καὶ ἔχοντες τὸν Χριστόν σου ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Η Συμ. Θεο. Ὁ Β εἶτα ἀνι-
στάμενος ἐμφωνεῖ Ὅτι ἅγιος. 28 καὶ ἁγίοις ἐπαναπαύῃ Η Συμ. Θεο. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν
τῷ Κ. κλίνωμεν Συμ. Θεο. Ὁ Β. ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς. 3 τῶν θεῶν σου μυστηρίων καὶ
τῶν Η 4 ἔλεόν σου Η ἔλεον κηρύττοντες Συμ. Θεο. 5 δέξασθαι παρὰ σοῦ τὸν ἁγιασμόν
Η Συμ. Θεο. τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν Η Κρηπ. Βησ. Ὅτι πρόπει σοὶ ἡ παρὰ πάντα
προσκύνησις τῷ Πατρὶ Σπ.

Κατὰ τὸ Ἀλλατιανὸν εὐχολόγιον

«Τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ, ὅτε μέλλει ἡ λειτουργία ἄρχεσθαι, ἀλλάσσει ὁ ἀρχιερεὺς τὰ τοῦ κλήρου καὶ ἔρχονται ἔνθα καὶ τὸ ἔργον κεῖται· καὶ λέγει τὰς εὐχάς. Βαστάζεται δὲ παρὰ τοῦ σκευοφύλακος σκεπασμένον παρὰ ἀγίας ἀναφορὰς. Τίθεται ἄνω ἐκ δεξιῶν τῆς ἀγίας τραπέζης. Ὁ ἐξ ἱερέως ἐπεύχεται οὕτως

Εἰρήνῃ πάσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχή

Ὁ τῆς ἡμετέρας φύσεως Κύριος καὶ λυτρωτῆς, ὁ αἴρων καὶ καθαίρων τοῦ κόσμου τὰς ἀμαρτίας, ὁ οὐράνιος καὶ λογικὸς ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, Δέσποτα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐν τῷ ἱερῷ ὑπερφῶ τυπικῶν πάσχα μετὸ τῶν μαθητῶν σου τελέσας, καὶ καταπαύσας, τὸ δὲ ἀληθές καὶ σωσὸψυχον πάσχα μυσταγωγῆσας ἐκουσίως καὶ πρὸς τὴν θεοκτόνον ἐπιδρομὴν εἰς θυσίαν σεαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσενέγκας καὶ τῆς ἰδίας σαρκὸς καὶ τοῦ κοσμορρύτου αἵματος τοὺς σοὺς μαθητὰς ἀπογεύσας καὶ τοῦτο διηνεκῶς μέχρι τῆς σῆς ἐπελεύσεως ποιεῖν ἐπιτάξας, ὁ τὴν ἐν τῇ κιβωτῷ Νῶε περιστεράν ἐξαποστείλας, κάρφου ἐλαίας φέρουσαν ἐπὶ τοῦ στόματος καταλλαγὴν καὶ σύμβολον σωτηρίας τε τῆς ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τὸ τῆς χάριτος μυστήριον δι' ἐκείνου πρωτοτυπῶσας, ὁ καὶ τῆς ἐλαίας τὸν καρπὸν εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν ἁγίων μυστηρίων χορηγήσας, ὁ δι' αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν νόμῳ Πνεύματος ἁγίου πληρώσας καὶ τοὺς ἐν χάριτι τελειῶν, αὐτὸς εὐλόγησον καὶ τοῦτο τὸ μῦρον ἁγίασον αὐτὸ τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε γενέσθαι αὐτὸ χρίσμα ἀφθαρσίας, ὅπλων δικαιοσύνης, ἀνακαινισμῶν ψυχῆς καὶ σώματος, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, εἰς ἀπαλλαγὴν κακῶν πάντων τοῖς χριστομένοις ἐξ αὐτοῦ εἰς δόξαν σὴν καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Καὶ πάλιν λέγει Εἰρήνῃ πάσι. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν· Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὕψιστος, ὁ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος, ἡ τῆς σοφίας πηγὴ καὶ τῆς ἀγαθότητος ἄβυσσος, τὸ τῆς εὐσπλαγχνίας ἀπεριόριστον πέλαγος. Αὐτός, φιλόανθρωπε Δέσποτα, ὁ τῶν αἰώνιων καὶ θαυμασιῶν Θεός, ὃν οὐδεὶς ἐννοῶν ἰσχύει καταλαβέσθαι, ἐπιβλήψον καὶ εἰσάκουσον ἡμῶν τῶν δούλων σου, σὲ ἱκετεύομεν καὶ σὲ παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα, κατάπεμψον τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα καὶ ἁγίασον τὸ μῦρον τοῦτο, καὶ ποιήσον αὐτὸ μῦρον ἀγαλλιάσεως πνεύματος ἁγίου, μῦρον ἀναγεννήσεως, χρίσμα ἁγιασμοῦ, ἔνδυμα βασιλικόν, θώρακα δυνάμεως, πάσης διαβολικῆς ἐργείας ἀποστροφῆν, σφραγίδα ἀνεπιβούλευτον, ἀγαλλίαμα καρδίας, εὐφροσύνην αἰώνιον· ἵνα οἱ ἐκ τούτου χριστομένοι ἐκλάμποντες ὡς οἱ φωστῆρες τοῦ οὐρανοῦ τῇ φαιδρότητι, μὴ ἔχοντες σπῖλον ἢ ρυτίδα καταδεχθῶσιν εἰς τὰς αἰωνίους ἀναπαύσεις καὶ δέξωνται τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως. Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ...

Καὶ μετὰ τὸ Ἀμὴν βαστάζεται παρὰ τοῦ σκευοφύλακος καὶ τίθεται ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ. Εἶτα ἄρχεται ἡ λειτουργία, μέχρις ὅτου εἰπεῖν τοὺς ψάλτας τὸ ἀπολυτικίον καὶ τὸ κοντάκιον. Καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τῶν ἀρχόντων ἄρχεται τῆς εὐφημίας (ἐστεφανώθη ἔργον, ἥδη ἐτελειώθη.). Καὶ μετὰ τὴν εὐφημίαν κειμένον τοῦ μύρου ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ, λέγει ὁ διάκονος· τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Καὶ ψάλλεται ὁ Τρισάγιος ὕμνος. Ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὅτε δὲ μέλλουσιν εἰσοδεῦν

καὶ ψάλλειν τὸν χερουβικὸν ὕμνον, βασιτάζει καὶ ὁ σκευοφύλαξ τὸ ἅγιον μύρον καὶ εἰσοδεύει μετὰ τῶν ἁγίων δώρων.

Β. Καὶ μετὰ τὸ Ἄμην γίνεται τῶν πυλώνων ἡ ἀνοιξὶς καὶ ὁ διάκονος τῆς μέσης ἀρχόμενος κλίνεται πάλιν ὁ ἱερεὺς καὶ ὑπάγει προσαναπληρῶν τὰ ἐπόμηνα τῆς θείας προσκομιδῆς.

Περὶ τῆς ὕλης τοῦ μύρου

Ὁ Β. Εἰς τὰς δέκα λίτρας τοῦ ἐλαίου κυπέρην λίτραν μίαν· ἔριν λίτραν μίαν· ράσδον λίτραν μέσην· ἀσπαλαθᾶ λίτραν μίαν. Χρῆ δὲ ταῦτα κόπτεσθαι λεπτὰ ὡς ἐπὶ ψηφίου μέτρου· καὶ ἀποβρέχειν εἰς ὕδωρ ὁμοῦ ἡμέρας δύο, εἰς κἄκαβον γανωτῶν καὶ μετὰ τοῦτο εἰσέρχεσθαι τὸ ἔλαιον εἰς τὸ αὐτὸ ἀποβρέχεσθαι καὶ ἡψεῖσθαι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

Ἡ ψῆσις δευτέρα ἀμῶμιν λίτραν μίαν, ξυλοκαρεόφυλλον ὀγγίαις ὀκτώ, μυροβάλλανον ὀγγίαις ἕξι, κάσσαμον ὀγγίαις ἕξι, κασσίαν ὀγγίαις ἕξι, τερεμνηθὴν ὀγγίαις δύο, σμύρναν ὀγγίαν μίαν· βάλασαμον καλὸν ὀγγίαις δύο. Ταῦτα ὁμοίως τοῖς ἄνω ἀπόβρεχε καὶ ἡψησον ἔξω τῆς τερεμνήθης καὶ τῆς σμύρνης καὶ τοῦ βαλοσάμου. Ταῦτα γὰρ προηγοῦνται.

2. Η Κατήχησις τῆς μεγάλης Παρασκευῆς τοῦ Πάσχα : ἀπόταξις καὶ σύνταξις γενομένη τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Συναγομένων τῶν κατηχομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Εἰρήνης τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νέα ἔρχεται ὁ πατριάρχης περὶ ὧραν ἕκτην καὶ ποιεῖ τὴν τριτοετήν καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς ἀναβαίνει ἐν τῷ ἄμβωνι μετὰ τὸ τὰ συνήθη ψάλλειν τοὺς ὄρφανους καὶ βάλλει τρεῖς μετανοίας καὶ σφραγίζει τρίτον μετὰ κηρῶν. Καὶ οὕτως ἐκβάλλει τὸ ὁμοφόριον. Σφραγίζει τρίτον τὸν λαὸν καὶ τοῦ ἀρχidiaκόνου λέγοντος Πρόσχωμεν λέγει ὁ ἀρχιερεὺς Εἰρήνη πᾶσι. Ὁ λαὸς Καὶ τὸ πνεύματί σου. Ὁ ἀρχιερεὺς πρὸς τοὺς κατηχομένους Στήτε μετὰ φόβου. Κατασφραγίσασθε, ἀποδύσασθε καὶ ὑπολύσασθε. Καὶ λέγει : Τοῦτο τὸ πέρας τῆς ὑμετέρας κατηχήσεως, ἐπέστη τῆς ἀπολυτρώσεως ὑμῶν ὁ καιρὸς· σήμερον μέλλετε τῷ Χριστῷ τὸ τῆς πίστεως ἐκτίθεσθαι γραμματεῖον· χάριτος καὶ μέλαν καὶ κάλαμος γίνεται ὑμῖν ἡ συνειδήσις, καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ σχῆμα· βλέπετε οὖν πῶς τὴν ὁμολογίαν χειρογραφῆτε· μὴ ἀστοχήσητε, ἵνα μὴ μεθοδευθῆτε· οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκουν διατίθενται, καὶ γράφουσι τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἄλλον κληρονόμον· καὶ ὑμεῖς μέλλετε αὐριον ἐν τῇ νυκτὶ ἀποθνήσκειν τῇ ἁμαρτίᾳ· νῦν δὲ διατίθεσθε καὶ ποιεῖτε διαθήκην τὴν ἀπόταξιν, καὶ γράφετε κληρονόμον τῆς ἁμαρτίας τὸν διαβόλον, καὶ ἀφίετε αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας, ὡς πατῶσαν κληρονομίαν. Εἴ τις οὖν ὑμῶν ἔχει τι τῶν τοῦ διαβόλου ἐν τῇ ψυχῇ προσρίψατω αὐτῷ ὁ ἀποθανὼν οὐκέτι ἐξουσιάζει τῶν ὑπαρχόντων· καὶ ὑμῶν μηδεὶς ἔχέτω τι τῶν τοῦ διαβόλου ἐν τῇ ψυχῇ· διὰ τοῦτο καὶ ἐστῶτες ἄνω τείνετε τὰς χεῖρας, ὡς παραγγελῶ ἐρευνώμενοι μὴ τι τῶν τοῦ διαβόλου κοῦπτηται παρ' ὑμῖν. Μηδεὶς ἔχθηραν κατεχέτω, μηδεὶς ὀργὴν φυλαττέτω, μηδεὶς μετὰ δόλου σιηκέτω, μηδεὶς μετὰ ὑποκρίσεως ἀκουέτω, προσρίψατε τῷ διαβόλῳ πᾶσαν ρυπαρίαν, καὶ περιόσσευμα κακίας· ὡς αἰχμάλωτοι στήκετε· τοιοῦτος γὰρ ὑμᾶς ὁ Χριστὸς ἀγοράζει· ἕκαστος ὑμῶν ὡς βλέπων καὶ μισῶν τὸν διαβόλον, οὕτως αὐτῷ ἐμφυσῆσατε (ἐν τῷ περιθωρίῳ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων «Καὶ μετὰ τὸ ἐμφυσῆσαι πάντας ἄρχεται»)· Εἰσέλθετε εἰς τὰς συνειδήσεις ὑμῶν, ἐρευνήσατε τὰς καρδίας ὑμῶν, βλέπετε τί ἕκαστος ὑμῶν ἔπραξεν· εἴ τι τοῦ ἐναντίου ἐστὶν ἐν ὑμῖν μετὰ τοῦ ἐμφυσήματος ἀποπτύσατε· μηδεὶς ἔστω ἐνταῦθα

τῇ ὑποκρίσει Ἰουδαίος, μηδεὶς περὶ τοῦ μυστηρίου ἀμφιβαλλέτω. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾷ τὰς καρδίας ὑμῶν τομώτερος ὢν ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν διστομον. Νῦν ἔστηκεν ἐπὶ τὰς δυσμὰς ὁ διάβολος, τρίζων τοὺς ὁδόντας, συναγών τὰς κόμας, κροτῶν τὰς χεῖρας, δάκνων τὰ χεῖλη, μεμηνῶς, θρηγῶν τὴν ἑαυτοῦ ἐρημίαν, ἀπιστῶν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐλευθερίᾳ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς Ἰσθηὶν ὑμᾶς κατέναντι αὐτοῦ, ἵνα ἀποταξάμενοι αὐτῷ καὶ ἐμφυσήσαντες αὐτῷ τὸν κατ' αὐτοῦ ἀναλάβητε πόλεμον. Ἐπὶ τὰς δυσμὰς ἔστηκεν ὁ διάβολος, ὅπου ἡ ἀρχὴ τοῦ σκότους· ἀποτάσσεσθε αὐτῷ καὶ ἐμφυσήσατε. (Εἰς τὸ περιθώριον δι' ἐρευθρᾶς μελάνης «Ἐμφυσησάντων λέγει καὶ στραφέντων λέγει :») εἶτα στρέψεσθε ἐπὶ ἀνατολὰς καὶ συντάσσεσθε τῷ Χριστῷ. Μὴ τις οὖν καταφρονησῆ. Μετὰ φόβου στήκετε. Πάντα φοβερώτατα παρόντα καὶ φρικτά· πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐναυθὰ πάρεσι, πάντες ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι· ἀοράτως τὰς ὑμετέρας φωνὰς ἀπογράφονται τὰ Χερουβιμ καὶ τὰ Σεραφίμ νῦν ἐκ τῶν οὐρανῶν παρακύπτουσιν, ἵνα δέξωνται ὑμῶν τὰς συνθήκας, καὶ προσκομίσωσι τῷ δεσπότη. Βλέπετε οὖν πῶς καὶ τῷ ἐχθρῷ ἀποτάσσεσθε, καὶ τῷ δημιουργῷ συντάσσεσθε. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· στραφῆτε ἐπὶ τὰς δυσμὰς, ἄνω τὰς χεῖρας ὑμῶν ἔχοντες· ὁ λέγων, τοῦτο καὶ ὑμεῖς λέγετε. Ἀποτάσσομαι τῷ σατανᾷ. Καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ. Καὶ πᾶσι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ αὐτοῦ. Τοῦτο τρίτον λέγει, πάντων ἀποκρινομένων. Εἶτα ἐρωτᾷ αὐτούς, γ'. Ἀπετάξασθε τῷ σατανᾷ; Λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπεταξάμεθα· λέγει αὐτοῖς· ἐμφυσήσατε αὐτῷ. Εἶτα πάλιν λέγει αὐτοῖς. Στραφῆτε ἐπὶ ἀνατολὰς κάτω τὰς χεῖρας ὑμῶν ἔχοντες. Μετὰ φόβου στήκετε· ὁ λέγων ὑμῖν τοῦτο καὶ ὑμεῖς λέγετε. Καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ. Καὶ πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν· καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ καὶ τὰ ἐξῆς μέγρι τῆς συμπληρώσεως. Τοῦτο τρίτον λέγει πάντων ἀποκρινομένων. Καὶ ἐρωτᾷ αὐτούς· Συνετάξασθε τῷ Χριστῷ; καὶ λέγουσι· Συνεταξάμεθα. Τοῦτο τρίτος ἐπερωτᾷ· καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Προσκυνήσατε αὐτῷ· καὶ πάντων προσκυνούντων ποιεῖ εὐχὴν λέγων· Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ λέγει αὐτοῖς πάλιν.

Ἴδου ἀπετάξασθε τῷ διαβόλῳ καὶ συνετάξασθε τῷ Χριστῷ. Τὸ γραμματεῖον ἐπληρώθη. Ὁ δεσπότης αὐτὸ ἐν οὐρανοῖς κατέχει. Βλέπετε τὰς συνθήκας· φυλάξατε τοῦτο, ὑμῖν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως προφέρεται γραμματεῖον. Μὴ ἀστοχήσητε περὶ τὸ κεφάλαιον, ὑπὲρ οὗ καὶ τοὺς τόκους εἰσπραχθήσεσθε. Βλέπετε μὴ ἀσχυνηθῆτε ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ βήματος ἐκείνου ἡνίκα πᾶσαι τῶν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις σαλεύονται, καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις κρινομένη παρῆσθηκεν, ἀγγέλων μυριάδες, ἀρχαγγέλων στρατόπεδα, τῶν ἄνω δυνάμεων τὰ τάγματα, ὅτε ὁ ποταμὸς τοῦ πυρός, καὶ ὁ σκόληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Τότε σοῦ ἀναγνωσθῆναι ἔχει τὸ χειρόγραφον. Ἐὰν ἦς ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος, εὐθὺς συνηγόρους ἔξεις τοὺς ἐλεηθέντας. Ἐὰν δὲ ἦς ἀπάνθρωπος, καὶ ἀμετάδοτος, ἀνελεῖς καὶ λοιδορὸς, σκυοφαντῶν τοὺς μηδὲν σε ἠδικηκότας, τότε παρίσταται σοὶ ὁ διάβολος κατηγορῶν καὶ λέγων· Δέσποτα οὗτος λόγῳ μὲν ἀπετάξατο· ἔργῳ δὲ ὑπῆρέτησέ μοι. Καὶ λοιπὸν στυγνάζουσι μὲν οἱ ἄγγελοι, δακρύνουσι ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ δίκαιοι· τὸ δὲ τέλος τῆς ἀποφάσεως βαρὺ· καὶ τὸ λεγόμενον· εἴαν τις ἐν τῷ

παρόντι βίω εμπέση εἰς κίνδυνον, ἢ προστάτας εὐρήσει, ἢ φίλους παρακαλεῖ, ἢ ὑπὸ συγγενῶν βοηθεῖται, ἢ διὰ χρημάτων ἐλευθεροῦται. Ἐκεῖ δὲ τοιοῦτον οὐδέν. Οὐ πατήρ βοηθῶν, οὐ μήτηρ σπλαγχνιζομένη, οὐκ ἀδελφοὶ περιτρέχοντες, οὐ φίλοι σπουδάζοντες· ἀλλὰ πᾶς ἀνθρώπος γυμνὸς καὶ μόνος· ἀπεριστατος, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ βοηθηόμενος ἢ κατακρινόμενος· ἀδελφὸς γὰρ οὐ λυτροῦται· λυτρώσεται ἀνθρώπος; Βλέπετε οὖν ἀσφαλίσασθε ἑαυτοὺς· ἀπειτάξασθε τῷ διαβόλῳ, μέχρι τέλους αὐτὸν μισήσατε. Συνετάξασθε τῷ Χριστῷ, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς αὐτὸν δοξολογήσατε. Μετὰ ταύτης τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας πρὸς τὸν δεσπότην Θεὸν ἀποδημήσατε. Μὴ ναυαγήσατε περὶ τὴν πίστιν. Ἐλεήσατε πένητας, μὴ ὑπερίδητε τοὺς ἀδικουμένους, μὴ ἀρπάγητε τὰ ἀλλότρια, μὴ συκοφαντήσητε τοὺς ἀνευθύνους, ἀκοὴν ματαίων μὴ παραδέχεσθε· ὑπερμαχεῖτε τῶν ἱερέων ὑμῶν, τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἐν παντὶ καιρῷ ἀσφαλιζόμενοι.

Οὐδὲν ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ εἰπεῖν ὑμῖν τὰ συμφέροντα· αὐτοὶ λοιπὸν οἴδατε τό, πῶς φυλάττετε· ἐγὼ γὰρ ὃ ἦν ἐν ἐμοὶ ἐποίησα, προειπὼν ὑμῖν τὰ συμφέροντα, μήποτε ἐπελθοῦσα ρομφαία λάβῃ ψυχὴν ἐκ τοῦ λαοῦ. Ἐπιτηρεῖ γὰρ ὑμῶν ὁ ἐχθρὸς λοιπὸν καὶ ῥήματα, καὶ ἐνθύμημα, καὶ ἔννοιαν, καὶ κίνημα, καὶ πράξιν· ἀλλ' ὑμεῖς οὕτως ἑαυτοὺς ἀσφαλίσασθε, ἵνα τοῦ ἔξ ἐναντίας μηδὲν ἔχοντος λέγειν περὶ ὑμῶν φαῦλον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς φοβερᾶς κρίσεως παραστῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ ἀκατασχύντως, καὶ ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν εὐκταίαν ἐκείνην καὶ μακαρίαν φωνήν· Δεῦτε (οἱ) εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ μετὰ τό, ἀμήν, λέγει αὐτοῖς. Ἄνω τὰς χεῖρας ὑμῶν. Ὑπὲρ τῆς οἰκουμενικῆς καταστάσεως καὶ εὐσταθείας τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως εἶπωμεν, Κύριε, ἐλέησον. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ εἶπωμεν, Κύριε, ἐλέησον.

Ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ συντριβῆναι τὸν σατανᾶν ἐν τάχει ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν· καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄσειστον καὶ ἀφλεκτον καὶ ἀναίμακτον διαφυλαχθῆναι τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ χώραν εἶπωμεν Κύριε ἐλέησον.

Καὶ σφραγίζει τὸν λαὸν κατὰ τὸ ἔθος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ ποιεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην· Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν. Καὶ μετὰ τό, ἀμήν, λέγει. Ἐνδύσασθε καὶ ὑποδύσασθε, καὶ κατέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ ποιεῖ εὐχὴν εἰς τοὺς πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐπρεπιζομένους, κατὰ τὸ εἰωθὸς ποιούντος διακόνου εὐχὴν· ποιεῖ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὴν εὐχὴν ταύτην μὴ λέγων τὴν συνήθη ἐκφώνησιν ἐν τῷ τέλει τῆς εὐχῆς.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς προσκάλεσαι τοὺς δούλους σου πρὸς τὸ ἅγιόν σου φῶτισμα, καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τῆς μεγάλης σου ταύτης χάριτος· ἀπόλουσον αὐτῶν τὴν παλαιότητα, καὶ ἀναγέννησον αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον· καὶ πληρώσον αὐτοὺς τῆς τοῦ ἁγίου σου πνεύματος δυνάμεως εἰς ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ σου· ἵνα μηκέτι τέκνα σώματος ὦσιν, ἀλλὰ τέκνα τῆς σῆς Βασιλείας.

Καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν τῶν φωτιζομένων, ὁ διάκονος ἀντὶ τοῦ κλίνει αὐτοὺς τὰς κεφαλὰς, λέγει. "Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα προσέλθετε τῇ χειροθεσίᾳ, καὶ εὐλογεῖσθε. Πάντας χειροθετεῖ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. "Ἐρχεται πάλιν ἐγγὺς τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἔκφωνεῖ. "Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ: Εἰρήνῃ πᾶσιν. Καὶ τοῦ διακόνου εἰπόντος: Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, πάλιν ἐπεύχεται ὁ ἀρχιερεὺς.

"Ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ πάντας θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· λάμψον φῶς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων· καὶ ἀξιώσον αὐτοὺς τῆς ἀθανάτου σου δωρεᾶς, καὶ ἔνωσον αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. "Ἐκφώνως· Σὸν γὰρ ἔστι τὸ ἐλεεῖν, καὶ σώζειν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ μετὰ τὸ "Ἀμήν λέγει ὁ διάκονος ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν. "Ὁ λαὸς ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ εὐθὺς ἀπολύει. Εἶτα δίδοται καιρὸς καὶ τελεῖται ἡ θεία λειτουργία.

(Ἡ ἀνωτέρω Κατήχησις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδικος **H** ἐπενεχθεισῶν ἀσημάντων περὶ τινὰς λέξεις διορθώσεων κατὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ Conybear δημοσιευθέντας κώδικας).

3. Ἀποστολικὴ Παράδοσις—Αἰγυπτιακὴ Διάταξις

Κεφ. 45 Κατὰ τὸ Σάββατον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ βαπτισθῶσιν, ἀφοῦ τῇ προσκλήσει τοῦ ἐπισκόπου συναχθῶσιν εἰς ἓνα τόπον, προτρέπονται πάντες νὰ προσεύχωνται καὶ νὰ κλίνωσι τὰ γόνατα. Τότε τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτοὺς ἐπιθέτων ὁ ἐπίσκοπος, πάντα τὰ ἀλλότρια πνεύματα ἐξορκίζει, ἵνα ἀπ' αὐτῶν ἐξέλθωσι καὶ μὴ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς αὐτοὺς. Ἀφοῦ τελειώσῃ τοὺς ἐξορκισμούς, ἐμφυσᾷ εἰς τὰ πρότωπα αὐτῶν καὶ ἀφοῦ τὸ μέτωπον, τὰ ὄτα καὶ τὰς ῥίνας τούτων σημειώσῃ, παρακελεύεται τούτους νὰ παραμείνωσι καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα νὰ ἀγρυπνῶσι τούτους διαλεγόμενος καὶ τούτους διδάσκων. Οἱ μέντοι πρὸς τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζόμενοι οὐδὲν ἕτερον σκεῦος κομίζουσιν ἐκτὸς ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἕκαστος διὰ τὴν εὐχαριστίαν προσκομίζει· διότι πρέπει ἐκεῖνος, ὅστις ἄξιος ἐγένετο, τότε τὴν προσφορὰν αὐτοῦ νὰ προσφέρῃ.

Κεφ. 46. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τῆς ἀλεκτοροφωνίας πρότερον ἐπὶ τὸ ὕδωρ δέησις γενήσεται. Τὸ ὕδωρ εισρέει εἰς τὴν κολυμβήθραν εἴτε καταρρέει εἰς αὐτήν... Ἐὰν ὑπάρξῃ ἀνάγκη, χρησιμοποιεῖται τὸ τυχὸν ὕδωρ. Οἱ πρὸς τὸ βάπτισμα ἐκδύνονται. Πρῶτον τὰ παιδιά βαπτίζετε. Πάντα τὰ περὶ ἑαυτῶν δυνάμενα νὰ ὀμιλῶσιν, ἃς λέγωσι· διὰ τὰ ἥκιστα ὅμως δυνάμενα, ἃς ἀποκρίνονται δι' αὐτὰ οἱ γονεῖς αὐτῶν ἢ ἄλλος τις ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν. Εἶτα τοὺς ἡλικιωμένους ἄνδρας βαπτίζετε· τελευταῖον δὲ τὰς γυναῖκας, ἀφοῦ λύσωσι τὰς κόμας αὐτῶν καὶ ἀποθέσωσι τὰ χροσὰ ἢ ἀργυρὰ κοομήματά των· ἵνα μὴ τις εἶδος ἀλλότριον μεθ' ἑαυτοῦ εἰσκομίσῃ.

Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ βαπτίσματος ὁ ἐπίσκοπος ἃς εὐχαριστῇ ἐπὶ τὸ ἔλαιον καὶ θέτων αὐτὸ ἐν σκεύει ἔλαιον εὐχαριστίας ἃς ὀνομάζῃ. Λαμβανέτω καὶ ἕτερον ἔλαιον καὶ εἰπάτω ἐξορκισμὸν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔλαιον ἐξορκισμοῦ ὀνομαζέτω. Εἰς δὲ τῶν διακόνων λαμβάνων τὸ ἔλαιον τοῦ ἐξορκι-

μοῦ ἄς ἴσταται ἀριστερόθεν τοῦ πρεσβυτέρου, ἄλλος δὲ διάκονος βασιτάζων τὸ ἔλαιον τῆς εὐχαριστίας ἄς ἴσταται δεξιόθεν τοῦ πρεσβυτέρου. Ὅταν δὲ ὁ πρεσβύτερος παραλάβῃ ἀνὰ ἓνα τοὺς βαπτισθησομένους, παραινεῖ τούτους νὰ ἀποταχθῶσι διὰ τούτων τῶν λόγων. Ἐποτάσσομαι σοι, σατανᾶ, καὶ πᾶσι τῇ λατρείᾳ σου καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. Ἀφοῦ δὲ ὁ πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποτάξεται, χρίει τοῦτον ὁ πρεσβύτερος διὰ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἑξορκισμοῦ οὕτω λέγων: Πᾶν πνεῦμα ἀκάθαρτον ἀποχωρεῖτω ἀπὸ σοῦ. Καὶ οὕτω παραδίδει αὐτὸν τῷ πρεσβυτέρῳ, ὅστις ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἴσταται. Ὡσαύτως μετ' αὐτοῦ κατέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ λεγέτω καὶ βοηθεῖτω τοῦτο νὰ εἴπῃ: Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, Κύριον ἡμῶν καὶ Σωτῆρα καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον... εἰς ἓν βάπτισμα, εἰς τὴν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν. Καὶ ταῦτα πάντα εἰπάτω ὁ βαπτιζόμενος: Οὕτω πιστεύω. Καὶ ὁ βαπτίζων ἐπιθέτει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τούτου καὶ βαπτίζει τοῦτον. Καὶ μετὰ ταῦτα λεγέτω Πιστεύεις εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ θανόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς; Καὶ ὅταν ἐκεῖνος εἴπῃ: Πιστεύω, ἄς βαπτίζεται αὐτός. Καὶ πάλιν λεγέτω: Πιστεύεις εἰς Πνεῦμα ἅγιον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἀνάστασιν σώματος; Ἄς λέγῃ πάλιν ὁ βαπτιζόμενος Πιστεύω καὶ οὕτω τὸ τρίτον ἄς βαπτίζεται. Καὶ εἶτα ἀφοῦ ἀναβῆ ἄς χρίεται ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου διὰ τοῦ ἐλαίου ἐκεῖνου ὅπερ ἡγιασθῆ, λέγοντος «Χρίω σε δι' ἁγίου ἐλαίου ἐν τῷ (ὀνόματι) Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὅμοίως χρίει οὕτως τοὺς ὑπολοίπους, ἓνα ἕκαστον τούτων καὶ ἐνδύονται καὶ μετὰ ταῦτα ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἰσέρχονται. Ὁ ἐπίσκοπος δὲ ἐπιτίθει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς λέγων Κύριε καὶ Θεέ, ὃς ἤξιωσας τούτους, ἵνα λάβωσι τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὕτω κατάπεμψον ἐπ' αὐτούς τὴν χάριν σου, ἵνα οὗτοι δουλεύωσί σοι κατὰ τὸ θέλημά σου. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ εἶτα τὸ ἔλαιον τὸ ἡγιασμένον ἐπιχέων ἐκ τῆς χειρὸς καὶ ἐπιτίθει τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λεγέτω: Χρίω σε δι' ἁγίου ἐλαίου (ἐν ὀνόματι) τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, τοῦ Παντοκράτορος, καὶ (ἐν ὀνόματι) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ σφραγίζων τὸ μέτωπόν του, ἀσπάζεται τοῦτον λέγων: Ὁ Κύριος εἶπῃ μετὰ σοῦ. Καὶ ὁ σφραγισθεὶς ἀπαντᾷ: Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Τὸ αὐτὸ ὁμοίως ποιεῖ ἐφ' ἓνα ἕκαστον καὶ τῶν ἄλλων. Καὶ εἶτα μετὰ παντός τοῦ λαοῦ ἄς προσεύχωνται ὁμοῦ μὴ ἐπιτρεπομένον νὰ προσεύχωνται μετὰ τῶν πιστῶν πρὶν ἢ ταῦτα συντελεσθῶσι. Καὶ ὅταν προσευχηθῶσιν ἐκ τοῦ στόματος εἰρήνην προσφέρουσι. Οἱ διάκονοι προσφέρουσι τῷ ἐπισκόπῳ τὴν προσφορὰν καὶ εὐχαριστεῖ τὸν ἄρτον, ὅστις ἐστίν, ὡς λέγει ὁ Ἕλληγ, ἀντίτυπον τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ τὸ ποτήριον μετὰ τοῦ οἴνου μεμιγμένον διὰ τὸ ἀντίτυπον, ὅπερ ὁ Ἕλληγ ὁμοίωμα λέγει τοῦ αἵματος, τοῦ ἐκχυθέντος ὑπὲρ πάντων, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Γάλα καὶ μέλι μεμιγμένον ὁμοῦ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐπαγγελ-

λιάς, τῆς πρὸς τοὺς πατέρας γενομένης, ἦν εἶπε γῆν ρέουσαν γάλα καὶ μέλι, ἦν καὶ ἔδωκε σάρκα αὐτοῦ ὁ Χριστός, δι' ἧς ὡς τὰ μικρὰ παιδία τρέφονται, ὅσοι πιστεύουσιν, ἐν τῇ ἡδύτητι τοῦ λόγου τὰ πικρὰ τῆς καρδίας γλυκέα συντελῶν ὕδωρ δὲ εἰς τὴν προσφορὰν πρὸς ἔνδειξιν τοῦ λουτροῦ, ἵνα καὶ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τοῦτέστι τὸν ἔμψυχον, τὰ ὅμοια ἀκολουθήσωσιν ὡς καὶ εἰς τὸ σῶμα. Περὶ πάντων τούτων τὸν λόγον παρέχει ὁ ἐπίσκοπος εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐννοοῦν. Κλῶν δὲ τὸν ἄρτον ἀνά ἕκαστον τμήμα προσφέρων λεγέτω Ἄρτος οὐράνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὁ λαμβάνων δὲ ἀποκρινέσθω Ἀμήν. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπαρκῶσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἄς κρατῶσι τὰ ποτήρια καὶ οἱ διάκονοι καὶ μετὰ τμηῆς καὶ μετὰ μετριοπροσύνης ἄς παρίστανται. Πρῶτος ὁ κρατῶν τὸ ὕδωρ, δεύτερος ὁ τὸ γάλα, τρίτος ὁ τὸν οἶνον. Καὶ ἄς γεύωνται, οἱ λαμβάνοντες, ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τούτων τρεῖς λέγοντος ἐκείνου, ὅστις δίδει· Εἰς (τὸ ὄνομα) τοῦ Θεοῦ Πατρός, (Γαιουκράτορος). Λεγέτω δὲ ὁ λαμβάνων Ἀμήν. Καὶ (εἰς τὸ ὄνομα) τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. Καὶ λεγέτω Ἀμήν. Οὕτω ἐν ἐνὶ ἑκάστῳ ἄς γίνεται.

(Ἴδε ἐν Cabrol, Dict. d'Arch. Chret. et de Liturgie Tom. II στηλ. 261—262 καὶ Edmundus Hauler, Didascaliae Apostolorum fragmenta veronensia latina κ.τ.λ. σελ. 110 καὶ ἐξῆς).

4. Κανόνες Ἱεροπολύτου

Κανῶν 19ος

102. Ὁ κατηχούμενος εἰς τὸ βάπτισμα δύναται νὰ μνηθῆ, ἐὰν ὑπὸ τούτων οἵτινες αὐτὸν προσάγουσι δι' ἀγαθῆς μαρτυρίας συνιστάται, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐδιδάσκετο, ἐπεσκέψατο ἀσθενεῖς, ὑπεστήριξεν ἀδυνάτους καὶ ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς διεφθαρμένου λόγου, ἔψαλεν ὕμνους, δὲν ἐγεύσατο ποτε ματαίας δόξης, κατεφρόνησε τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ ἐξελέξατο ἐαυτῷ τὴν ταπεινοφροσύνην.

103. Τότε ἐξομολογεῖται τῷ ἐπισκόπῳ—διότι εἰς τοῦτον μόνον ἐξ ἑαυτῆς ἐπεβλήθη ἡ διακονία αὐτῆ—ἵνα ὁ ἐπίσκοπος ἀποδεχθῆ αὐτὸν καὶ κρίνῃ ἄξιον, ὅπως ἀπολαύσῃ τῶν μυστηρίων, ἐπειδὴ ἤδη καθαρὸς ἐγένετο ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

104. Τότε ἀναγινώσκειται ἐπ' αὐτὸν τὸ εὐαγγέλιον ἐκείνου τοῦ καιροῦ καὶ ἐνίοτε ἐρωτᾶται οὕτω : Μήπως εἶσαι δίψυχος, ἢ ἀναγκάζῃ σε ἄλλη αἰτία ἢ συστολή ; Διότι δὲν ἐπιτρέπεται τις νὰ ἐμπαίξῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ ὅσα αὕτη ἔρχεται, πάσας τὰς καρδίας ταύτας ἔξω ἐκβάλλει.

106. Ὅσοι δὲ πρόκειται νὰ βαπτισθῶσι, κατὰ τὴν Πέμπτην τῆς ἑβδομάδος λούονται δι' ὕδατος καὶ ἑσθίουσι. Τῇ Παρασκευῇ δὲ νηστεύουσιν.

107. Ἡ γυνὴ ὅμως εἰς τὴν ὁποίαν ἐπισυμβαίνει ἀκαθαρσία, δὲν βαπτίζεται εἰς ἐκείνην τὴν σειράν, ἀλλ' ἀναβάλλεται εἰς ἄλλον χρόνον, καθ' ὃν θὰ εἶναι καθαρὰ.

108. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ὁ ἐπίσκοπος προσκαλεῖ τοὺς βαπτισθησομένους καὶ προτρέπει αὐτούς, ἵνα τὰ γόνατα κάμψωσιν, ἔχοντες τὰς κεφαλὰς ἑστραμμένας κατὰ ἀνατολὰς, καὶ ἐκτείνει ἐπ' αὐτοὺς τὰς χεῖρας δεόμενος, ἵνα ἐξελάσῃ τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἀπὸ πάντων τῶν μελῶν.

109. Καὶ οὗτοι φυλάττονται, ἵνα μὴ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν πράξεων ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἐπιστρέψωσιν. 110. Μετὰ τοῦτο δὲ τελειώνει τοὺς ἔξορκισμοὺς αὐτῶν, ἐμφυσᾷ εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ σφραγίζει τὰ στήθη καὶ τὰ μέτωπα, τὰ ὄτια καὶ τὰ στόματα τούτων. 111. Οὗτοι δὲ καθ' ἑλὴν ἐκείνην τὴν νύκτα ἀγρυπνοῦσι σχολάζοντες εἰς λόγους ἱερῶς καὶ προσευχάς. 112. Περὶ δὲ τὴν ἀλεκτοροφωνίαν ἴστανται ἐγγύς ῥέοντος ὕδατος θαλασσίου καθαροῦ, προητοιμασμένου, ἁγίου. 113. Ὅσοι ἀντὶ τῶν μικρῶν παιδίων ἀποκρίνονται, ἐκδύουσιν αὐτὰ τῶν ἐνδυμάτων των. Ὅσοι ὅμως ἤδη ἐξισχύουσιν, αὐτοὶ μόνοι εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς προπαρασκευῆς ἀσχολοῦνται. 114. Αἱ γυναῖκες δὲ πᾶσαι ἔχουσιν ἄλλας γυναῖκας ἀκολουθούς, αἰτινες αὐτὰς ἐκδύουσι. 115. Αἱ γυναῖκες ἀποθέτουσι τὰ κοσμήματα καὶ χρυσᾶ καὶ τὰ ἄλλα, λύουσι τῶν τριχῶν τὰς πλοκάς, ἵνα μήποτε μετ' ἐκείνων καταβῆ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς ἀναγεννήσεως ξένον τι ἐκ πνευμάτων ξένων. 116. Ὁ ἐπίσκοπος δὲ εὐχεται ὑπὲρ τὸ ἔλαιον τοῦ ἔξορκισμοῦ καὶ παραδίδει τοῦτο τῷ πρεσβυτέρῳ. 117. Ἐπειτα δέεται ὑπὲρ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔλαιον εὐχαριστίας καὶ εἰς ἄλλον πρεσβύτερον τοῦτο παραδίδει. 118. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις τὸ ἔλαιον τοῦ ἔξορκισμοῦ διὰ τῆς χειρὸς κρατεῖ, ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἐπισκόπου ἴστανται, ἐκεῖνος δὲ ὅστις κρατεῖ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος ἴστανται ἐκ δεξιῶν τοῦ ἐπισκόπου. 119. Ὁ βαπτιζόμενος δὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς δυσμὰς ἔχων, λέγει οὕτω : Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, μετὰ πίσεως τῆς πομπῆς σου. 120. Ὅταν δὲ εἴπῃ ταῦτα, ὁ πρεσβύτερος χρίει αὐτὸν διὰ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἔξορκισμοῦ, ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ἐγένετο δέησις, ἵνα ἀναχωρήσῃ ἀπ' αὐτοῦ πᾶν πνεῦμα πονηρὸν. 121. Ἐπειτα παραδίδει αὐτὸν τῷ πρεσβυτέρῳ, ὅστις ἴστανται ὑπὲρ τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ πρεσβύτερος ἔργον διακόνου ἐπιτελών, λαβὼν αὐτὸν ἐκ δεξιᾶς χειρὸς στρέφει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐν τῷ ὕδατι. 122. Πρὶν ἢ εἰς τὸ ὕδωρ καταβῆ, ἀφοῦ στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς ἀνατολὰς, λέγει οὕτω, ἀφοῦ μὲ τὸ ἔλαιον τοῦ ἔξορκισμοῦ ἐχρίσθη : Πιστεύω καὶ προσκυνῶ ἐνώπιόν Σου καὶ ἐνώπιον ὅλης τῆς πομπῆς σου, Πάτερ καὶ Υἱὲ καὶ Πνεῦμα ἅγιον. 123. Τότε καταβαίνει εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ πρεσβύτερος ἐπιθέτει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τούτου καὶ ἐρωτᾷ τοῦτον διὰ τούτων τῶν λόγων : 124. Πιστεύεις εἰς Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα ; 125. Ὁ βαπτιζόμενος ἀποκρίνεται Πιστεύω. Τότε τὸ πρῶτον καταδύεται ἐν τῷ ὕδατι, καθ' ὃν χρόνον (ἐκεῖνος) ἀφίνει τὴν χεῖρα τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπιτεθεῖσαν. Πάλιν αὐτὸν δια τούτων των λόγων ἐρωτᾷ : 126. Πιστεύεις εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν ἔτεκεν ἡ Παρθένος Μαρία ἐκ Πνεύματος ἁγίου ; 127. [ὅστις ἦλθεν ἵνα σώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος], 128. ὅστις ἐσταυρώθη [ὑπὲρ ἡμῶν] ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καὶ ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς ; 129. Ἀποκρίνεται Πιστεύω. Καὶ καταδύεται εἰς τὸ ὕδωρ τὸ δεύτερον. Ἐρωτᾶται δὲ τὸ τρίτον 130. Πιστεύεις εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, 131. [τὸν Παράκλητον, τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ] ;

132. Ἀποκρίνεται· Πιστεύω· καὶ καταδύεται τὸ τρίτον εἰς τὸ ὕδωρ.
133. Εἰς ἐκάστην δὲ κατάδυσιν λέγει· Ἐγὼ σε βαπτίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος [ὅπερ ἴσον ἐστί].

134. Ἄμα ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνέλθῃ, λαμβάνει ὁ πρεσβύτερος τὸ χρίσμα εὐχαριστίας καὶ σφραγίζει τὸ μέτωπον καὶ τὸ στόμα καὶ τὸ στήθος τούτου τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ καὶ χρίει ὄλον τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον λέγων· Ἐγὼ σε χρίω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. 135. Ἐπειτα δι' ὀρθόνης τῶτον ἀπομάττει (...) καὶ ἐσθῆτας ἐπενδυσάμενον εἰσάγει εἰς τὴν ἐκκλησίαν. 136. Ἐκεῖ ὁ ἐπίσκοπος τὴν χεῖρα ἐπιθέτων ἐπὶ πάντων τῶν βαπτισθέντων, δέεται λέγων ταῦτα·

137. Εὐλογοῦμέν σε, Παντοκράτορ Κύριε Θεέ, ὅτι ἤξιωσας τούτους, ἵνα ἀναγεννηθῶσι καὶ ἐξέχθῃς ἐπ' αὐτοὺς τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, ἵνα ἐνωθῶσι τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας, χωριζόμενοι τῶν ἔργων τοῦ ἄλλοτρίου. 138. Δὸς αὐτοῖς, οἷς ἐχαρίσω τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸν ἄρραβῶνα τῆς βασιλείας σου διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοι μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

139. Ἐπειτα σφραγίζει τὰ μέτωπα αὐτῶν διὰ τοῦ βαρυτίμου σημείου καὶ καταφιλεῖ αὐτοὺς λέγων· Ὁ Κύριος μεθ' ὑμῶν. 140. Καὶ οἱ βαπτισθέντες ἀποκρίνονται· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Οὕτως εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν βαπτιζομένων ποιεῖ.

141. Ἦδη μεθ' ὄλου τοῦ λαοῦ προσεύχονται, οἵτινες αὐτοὺς καταφιλοῦσι συναγαλλόμενοι ἐν εὐφροσύνῃ. 142. Ἐπειτα ὁ διάκονος [ἄρχεται τῆς θυσίας], ὁ δὲ ἐπίσκοπος κομίζει τὰ μυστηριώδη περισσεύματα [τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν]. 143. Ὅταν δὲ τελειώσῃ, κοινώνει τὸν λαόν, ἱστάμενος παρὰ τὴν τράπεζαν, [τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου].

144. Καὶ οἱ πρεσβύτεροι φέρουσιν ἄλλα ποτήρια γάλακτος καὶ μέλιτος, ἵνα διδάξωσι τοὺς κοινωνοῦντας ὅτι ἀνεγεννήθησαν ὡς τὰ νήπια, διότι τὰ νήπια μετέχουσι γάλακτος καὶ μέλιτος. 145. Ἐὰν δὲ μὴ παρῶσι πρεσβύτεροι εἰς τὸ κομίζειν τὰ ποτήρια ἐκεῖνα, κομίζονται ταῦτα ὑπὸ τῶν διακόνων.

146. Ἐπειτα προσφέρει ἐκεῖνος ὁ ἐπίσκοπος ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ λέγων· Τοῦτό ἐστι σῶμα Χριστοῦ. Ἐπειτα δὲ λέγουσιν· Ἀμήν. 147. Καὶ ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ποτήριον ὀρέγει λέγων· Τοῦτό ἐστιν αἷμα Χριστοῦ, λέγουσιν Ἀμήν.

148. Ἐπειτα δὲ λαμβάνουσι γάλα καὶ μέλι εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τῆς γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα σπένδονται εἰς τοῦτον, ὅστις δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν πικρίαν, οὔτε ἀπόλλυται.

(Ἐκ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῆς δημοσιευομένης ἐν H. Achelis, Die ältesten Quellen des orient. Kirchenrechtes I Die Canones Hippoliti [Leipzig 1891]).

5. Σερπίωνος τοῦ Θμουέως

Ἀγιασμός ὑδάτων (Εὐχή VII)

Βασιλεῦ καὶ κύριε τῶν ἀπάντων καὶ δημιουργὲ τῶν ὄλων, ὁ πάση τῇ γεννητῇ φύσει διὰ τῆς καταβάσεως τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ χα-

ρισάμενος τὴν σωτηρίαν, ὁ λυτρωσάμενος τὸ πλάσμα τὸ ὑπὸ σοῦ δημιουργηθὲν διὰ τῆς ἐπιδημίας τοῦ ἄρρητου σου Λόγου· ἔπιδε νῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπίβλεπον ἐπὶ τὰ ὕδατα ταῦτα καὶ πλήρωσον αὐτὰ διὰ Πνεύματος ἁγίου. Ὁ ἄρρητός σου Λόγος ἐν αὐτοῖς γενέσθω καὶ μεταποιησάτω αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν καὶ γεννητικὰ αὐτὰ κατασκευασάτω πληρούμενα τῆς σῆς χάριτος, ὅπως τὸ μυστήριον τὸ νῦν ἐπιτελούμενον μὴ κενὸν εὑρεθῆ ἔν τοις ἀναγεννωμένοις, ἀλλὰ πληρώσῃ πάντας τοὺς κατιόντας καὶ βαπτιζομένους τῆς θείας χάριτος. Φιλάνθρωπε εὐεργέτα, φείσαι τοῦ σοῦ ποιήματος. Σῶσον τὸ ὑπὸ τῆς δεξιᾶς σου πεποικημένον κτίσμα. Μόρφωσον πάντας τοὺς ἀναγεννωμένους τὴν θεϊαν καὶ ἄρρητόν σου μορφήν, ὅπως διὰ τοῦ μεμορφῶσθαι καὶ ἀναγεγεννηθῆσθαι σωθῆναι δυναθῶσι καὶ τῆς βασιλείας σου ἀξιωθῆναι. Καὶ ὡς κατελθὼν ὁ μονογενὴς σου Λόγος ἐπὶ τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου ἅγια ἀπέδειξεν, οὕτω καὶ νῦν ἐν τούτοις κατερχέσθω καὶ ἅγια καὶ πνευματικὰ ποιησάτω, πρὸς τὸ μηκέτι σάρκα καὶ αἷμα εἶναι τοὺς βαπτιζομένους, ἀλλὰ πνευματικούς καὶ δυναμένους προσκυνεῖν σοι τῷ ἀγεννήτῳ Πατρὶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ ὑπὲρ βαπτιζομένων (Εὐχὴ VIII)

Παρακαλοῦμέν σε, Θεὲ τῆς ἀληθείας, ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τοῦδε καὶ δεόμεθα, ὅπως καταξιώσῃς αὐτὸν τοῦ θείου μυστηρίου καὶ τῆς ἄρρητου σου ἀναγεννήσεως. Σοὶ γάρ, φιλάνθρωπε, νῦν προσφέρεται, σοὶ αὐτὸν ἀνατίθωμεν: Χάρισαι αὐτὸν τῇ θείᾳ ταύτῃ ἀναγεννήσει κοινωνῆσαι πρὸς τὸ μηκέτι αὐτὸν ὑπὸ μηδενὸς κακοῦ καὶ πονηροῦ ἄγεσθαι, ἀλλὰ σοὶ λατρεύειν διὰ παντός καὶ τὰ σὰ προστάγματα φυλάττειν ὀδηγοῦντος αὐτὸν τοῦ μονογενοῦς σου Λόγου. Ὅτι δι' αὐτοῦ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν ἀποταγὴν εὐχὴ (Εὐχὴ IX)

Κύριε παντοκράτορ, σφράγισον τὴν συγκατάθεσιν τοῦ δούλου σου τούτου τὴν πρὸς σὲ νῦν γεγεννημένην καὶ ἀμετάβλητον αὐτοῦ τὸ ἦθος καὶ τὸν τρόπον διαφύλαξον, ἵνα μηκέτι τοῖς χείροσιν ὑπηρετῆ, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀληθείας Θεῷ λατρεύῃ καὶ σοὶ τῶν πάντων ποιητῇ δουλεύῃ πρὸς τὸ τέλειον αὐτὸν καὶ σοὶ γνήσιον ἀποδειχθῆναι διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν ἀνάληψιν εὐχὴ (Εὐχὴ X)

Φιλάνθρωπε εὐεργέτα, σωτήρ πάντων τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς σὲ πεποικημένων, ἴλεως γενοῦ τῷ δούλῳ σου τῷδε. Ὁδήγησον αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀναγέννησιν τῇ δεξιᾷ σου· ὁ μονογενὴς σου Λόγος ὀδηγεῖτω αὐτὸν ἐπὶ τὸ λουτρόν, τιμηθῆτω αὐτοῦ ἡ ἀναγέννησις, μὴ ἔστω κενὴ τῆς σῆς χάριτος· συμπαιρῶτω ὁ ἅγιός σου Λόγος, συνέστω τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα ἀποσοβοῦν καὶ ἀποβάλλον πάντα πειρασμόν, ὅτι διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὸ βαπτισθῆναι καὶ ἀνελθεῖν εὐχὴ (Εὐχὴ XI)

Ὁ Θεός, ὁ τῆς ἀληθείας Θεός, ὁ τῶν πάντων δημιουργός, ὁ κύριος πάσης τῆς κτίσεως, εὐλόγησον τὸν δοῦλόν σου τοῦτον εὐλογία τῇ σῇ· καθά-

ρὸν αὐτὸν δεῖξον ἐν τῇ ἀναγεννήσει, κοινωνὸν αὐτὸν ταῖς ἀγγελικαῖς σου δυνάμεσι κατάστησον, ἵνα μηκέτι σὰρξ ἀλλὰ πνευματικῶς ὀνομάζεται μετασχὼν τῆς θείας σου καὶ ὠφελίμου δωρεᾶς· διατηρηθεῖν μέχρι τέλους σοὶ τῷ τῶν ὄλων ποιητῇ διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ εἰς τὸ ἄλειμμα τῶν βαπτιζομένων (Εὐχὴ XV)

Δέσποτα φιλόφρονε καὶ φιλόψυχε, οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, Θεὲ τῆς ἀληθείας, ἐπικαλούμεθά σε ἐξακολουθοῦντες καὶ πειθόμενοι ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ μονογενοῦς σου εἰρηκότος, εἰάν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφιένται αὐτοῖς· καὶ ἀλείφωμεν τῷ ἀλείμματι τούτῳ τοὺς προθέσει προσιόντας τῇ θείᾳ τούτῃ ἀναγεννήσει, παρακαλοῦντες ὥστε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐνεργῆσαι αὐτοῖς ἰατρικὴν καὶ ἰσχυροποιητικὴν δύναμιν καὶ ἀποκαλύψαι μὲν διὰ τοῦ ἀλείμματος τούτου καὶ ἀποθεραπεῖσάι ἀπὸ ψυχῆς, σώματος, πνεύματος αὐτῶν πᾶν σημεῖον ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας ἢ σατανικῆς αἰτίας, τῇ δὲ ἰδίᾳ χάριτι τὴν ἄφειδον αὐτοῖς παρασχέσθαι, ἵνα τῇ ἁμαρτία ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωσι καὶ διὰ τῆς ἀλείψεως ταύτης ἀναπλασθέντες καὶ διὰ τοῦ λουτροῦ καθαρισθέντες καὶ τῷ πνεύματι ἀνανεωθέντες ἐξιχύσωσι κατανικῆσαι λοιπὸν τὰς προσβαλλούσας αὐτοῖς ἀντικειμένας ἐνεργείας καὶ ἀπάτας τοῦ βίου τούτου καὶ οὕτως συνενωθῆναι τῇ ποιμνῇ τοῦ Κυρίου καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ συγκληρονομησαί τοις ἁγίοις τὰς ἐπαγγελίας, ὅτι δι' αὐτοῦ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εὐχὴ εἰς τὸ χρίσμα ἐν ᾧ χρίονται οἱ βαπτισθέντες (Εὐχὴ XVI)

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ βοηθὸς πάσης ψυχῆς ἐπιστροφούσης ἐπὶ σὲ καὶ γινομένης ὑπὸ τὴν κραταιάν σου χεῖρα τοῦ μονογενοῦς, ἐπικαλούμεθά σε, ὥστε διὰ τῆς θείας καὶ ἀοράτου σου δυνάμεως τοῦ κυρίου καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνεργῆσαι ἐν τῷ χρίσματι τούτῳ ἐνέργειαν θείαν καὶ οὐράνιον, ἵνα οἱ βαπτισθέντες καὶ χριόμενοι ἐν αὐτῷ τὸ ἐκτύπωμα τοῦ σωτηριώδους σταυροῦ τοῦ μονογενοῦς, δι' οὗ σταυροῦ διετράπη καὶ ἐθριαμβεύθη σατανᾶς καὶ πᾶσα δύναμις ἀντικειμένη, ὡς ἀναγεννηθέντες καὶ ἀνανεωθέντες διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, καὶ οὗτοι μετοχοὶ γένωνται τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀσφαλισθέντες τῇ σφραγίδι ταύτῃ διαμείνωσιν ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι, ἀβλαβεῖς καὶ ἄσυλοι, ἀνεπηρέαστοι, ἀνεπιβούλευτοι, ἐμπολιτευόμενοι ἐν τῇ πίστει καὶ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας μέχρι τέλους ἀναμένοντες τὰς οὐρανίους τῆς ζωῆς ἐλπίδας καὶ αἰωνίους ἐπαγγελίας τοῦ κυρίου καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τὸ πρὸ τοῦ βαπτίσματος στάδιον τῆς κατηχήσεως δεόν νὰ ταχθῶσι καὶ δύο ἄλλαι εὐχαὶ τοῦ Σεραπίωνος ἡ XXI «εὐχὴ ὑπὲρ τῶν κατηχομένων» ἀναπεμπομένη «μετὰ τὸ ἀναστῆναι ἀπὸ τῆς ὀμίλλας», καὶ ἡ XXVIII «χειροθεσία κατηχομένων», ἧτις ἔχει γενικώτερον χαρακτῆρα.

XXI Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν κατηχομένων

Βοηθὲ καὶ κύριε τῶν ἀπάντων, ἐλευθερωτὰ τῶν ἐλευθερωθέντων, προστάτα τῶν ρυσθέντων, ἡ ἐλπίς τῶν ὑπὸ τὴν κραταιάν σου χεῖρα γεγο-

νότων· σὺ εἶ ὁ ὑπὸ τὴν ἀνομίαν καθηγηκώς, ὁ διὰ τοῦ μονογενοῦς καταργήσας τὸν σατανᾶν καὶ λύσας αὐτοῦ τὰ τεχνάσματα καὶ ἀπολύσας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ δεδεμένους· εὐχαριστοῦμέν σοι ὑπὲρ τῶν καθηγουμένων, ὅτι κέκληκας αὐτοὺς διὰ τοῦ μονογενοῦς καὶ γινώσιν αὐτοῖς τὴν σὴν ἐχαρίσω καὶ διὰ τοῦτο δεόμεθα· βεβαιωθήτωσαν ἐν τῇ γνώσει, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν· διαφυλαττέσθωσαν ἐν τοῖς μαθήμασι καὶ ἐν τῇ καθαρᾷ φρονήσει καὶ προκοπέτωσαν ἄξιοι γενέσθαι τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων διὰ τοῦ μονογενοῦς Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, δι' οὗ σοι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

XXVIII *Χειροθεσία καθηγουμένων*

Τὴν χεῖρα ἐκτεινομεν, δέσποτα, καὶ δεόμεθα τὴν χεῖρα τὴν θεῖαν καὶ ζῶσαν ἐκταθῆναι εἰς εὐλογίαν τῷ λαῷ τούτῳ· σοὶ γάρ, ἀγεννήτε Πάτερ, διὰ τοῦ μονογενοῦς κεκλίκασι τὰς κεφαλὰς. Εὐλόγησον τὸν λαὸν τοῦτον εἰς εὐλογίαν γνώσεως καὶ εὐσεβείας, εἰς εὐλογίαν τῶν σῶν μυστηρίων διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

6. Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ

Βιβλίον VII

Κεφ. ΛΘ. Ὅπως χερὶ τοὺς καθηγουμένους στοιχειοῦσθαι

Ὁ μέλλων τοίνυν κατηχεῖσθαι τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, παιδευέσθω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τὴν περὶ τοῦ ἀγεννήτου γινώσιν, τὴν περὶ Υἱοῦ μονογενοῦς ἐπίγνωσιν, τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πληροφορίαν. Μανθανέτω δημιουργίας διαφόρου τάξιν, προνοίας εἰρμόν, νομοθεσίας διαφόρου δικαστήρια. Παιδευέσθω διατὶ κόσμος γέγονε, καὶ δι' ὃ κοσμοπολίτης ὁ ἄνθρωπος κατέστη. Ἐπιγινωσκέτω τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, οἷα τις ὑπάρχει. Παιδευέσθω ὅπως ὁ Θεὸς τοὺς πονηροὺς ἐκόλασεν ὕδατι καὶ πυρὶ, τοὺς δ' ἁγίους ἐδόξασε καθ' ἑκάστην γενεάν· λέγω δὴ τὸν Σήθ, τὸν Ἐνῶς, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ, τὸν Μελχισεδέκ καὶ τὸν Ἰάβ, καὶ τὸν Μωσῆ, Ἰησοῦν τε καὶ Χαλὲβ καὶ Φινεὲς τὸν ἱερέα, καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην γενεάν ὁσους. Ὅπως τε προνοούμενος οὐκ ἀπεστράφη ὁ Θεὸς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· ἀλλ' ἀπὸ πλάνης καὶ ματαιότητος εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐκάλει κατὰ διαφόρους καιροὺς, ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ ἀσεβείας εἰς ἐλευθερίαν καὶ εὐσεβείαν ἐπανάγων, ἀπὸ ἀδικίας εἰς δικαιοσύνην, ἀπὸ θανάτου αἰωνίου εἰς ζωὴν αἰδίου. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα μανθανέτω ἐν τῇ κατηχήσει ὁ προσιών. Προσκυνεῖτω δὲ ὁ χειροθετῶν αὐτόν, τὸν Θεὸν τῶν ὅλων δεσπότην, εὐχαριστῶν ὑπὲρ τοῦ πλάσματος· ὅτι κατέπεμψε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Χριστόν, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐξαλείψας τὰς ἀνομίας, καὶ ἵνα ἀφῆ τὰς ἀσεβείας καὶ τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθάρσιν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· ἀγίασῃ δὲ τὸν ἄνθρωπον κατ' εὐδοκίαν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, συνεῖση δὲ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς κατανόησιν τῶν θαυμασίων αὐτοῦ, γνωρίσῃ αὐτῷ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης, ὅπως ἂν μίσῃ πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας, πορευῆται δὲ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας· εἰς τὸ καταξιοθῆναι αὐτόν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, εἰς υἰοθεσίαν τὴν ἐν Χριστῷ· ἵνα σύμφυτος

γενόμενος τῇ ὁμοιότητι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἐπ' ἐλπίδι ἐνδόξου κοινωνίας, γεκρωθῆ μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῆσι δὲ τῷ Θεῷ κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον καὶ πρᾶξιν καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ζώντων συναριθμηθῆ. Καὶ μετὰ τὴν εὐχαριστίαν ταύτην παιδευσάτω αὐτὸν τὰ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, τὰ τε περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως.

Κεφάλαιον Μ'.

Διάταξις, ὅπως χρῆ τοὺς κατηγουμένους ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐν τῇ μυσίᾳ εὐλογεῖσθαι καὶ εἶτα διδάσκεισθαι αὐτοὺς.

Καὶ ὅταν ᾗ πρὸς αὐτὸ λοιπὸν τὸ βαπτισθῆναι ὁ κατηχηθεὶς, μανθάντω τὰ περὶ τῆς ἀποταγῆς τοῦ διαβόλου καὶ τὰ περὶ τῆς συνταγῆς τοῦ Χριστοῦ. Δεῖ γὰρ αὐτὸν πρῶτον μὲν ἀποσχέσθαι τῶν ἐναντίων καὶ τότε ἐντὸς γενέσθαι τῶν μυστηρίων, προκαθάραντα ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν πάσης κακοηθείας, σπύλου τε καὶ ριτίδος· καὶ τότε τῶν ἁγίων μεταλαβεῖν· ὡς γὰρ γεωργὸς ἄριστος ἐκκαθαίρει τὴν ἄρουραν πρότερον τῶν ὑπερφουσῶν ἐν αὐτῇ ἀκανθῶν, καὶ τότε σπείρει τὸν πυρὸν, οὕτω δεῖ καὶ ὑμᾶς πρότερον πᾶσαν ἀσέβειαν ἐξελόντας ἀπ' αὐτῶν, τότε τὴν εὐσέβειαν αὐτοῖς ἐγκαταβάλλεσθαι καὶ τοῦ βαπτίσματος ἀξιώσασθαι. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν οὕτως ἡμῖν παρήνεσεν εἰπὼν· Μαθητεύσατε πρότερον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τότε ἐπήγαγε τὸ «Καὶ βαπτίσατε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος». Ἀπαγγελλέτω οὖν ὁ βαπτιζόμενος ἐν τῷ ἀποτάττεσθαι :

Κεφάλαιον ΜΑ.

Ἀποταγή πρὸς τὸν ἐναντίον καὶ συνταγή πρὸς τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ

Ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ταῖς πομπαῖς καὶ ταῖς λατρείαις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐφευρέσεσιν αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτόν. Κατὰ δὲ τὴν ἀποταγὴν, συντασσόμενος λεγέτω, ὅτι καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ καὶ πιστεύω καὶ βαπτίζομαι εἰς ἓνα ἀγέννητον, μόνον ἀληθινὸν Θεὸν παντοκράτορα, τὸν πατέρα τοῦ Χριστοῦ, κτίστην καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, τῶν πρὸ αἰῶνων εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, οὗ κτισθέντα, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς, ὄρατά τε καὶ ἀόρατά, τὸν ἐπ' ἑσχάτων ἡμερῶν κατελθόντα ἐξ οὐρανῶν καὶ σάρκα ἀναλαβόντα, καὶ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας γεννηθέντα καὶ πολιτευσάμενον ὁσίων κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ ἀποθανόντα ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν μετὰ τὸ παθεῖν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθισθέντα ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλιν ἐρχόμενον ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος· βαπτίζομαι καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτέστι τὸν Παράκλητον, τὸ ἐνεργῆσαν ἐν πᾶσι τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις, ὕστερον δὲ ἀποσταλὲν καὶ τοὺς ἀποστόλους παρὰ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους δὲ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰς σαρκὸς ἀνάστασιν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς βασιλείαν οὐρανῶν καὶ εἰς ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Καὶ μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην, κατ' ἀκολουθίαν ἔρχεται καὶ εἰς τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν.

Κεφάλαιον ΜΒ.

Περὶ χρίσματος τοῦ μυστικοῦ ἔλαιον εὐχαριστία

Εὐλογεῖται δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ ἀρχιερέως εἰς ἄφειν ἁμαρτιῶν καὶ προ-
κατασκευὴν τοῦ βαπτίσματος. Ἐπικαλεῖται οὕτω γὰρ τὸν ἀγέννητον Θεόν,
τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ, τὸν βασιλέα πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητῆς φύσεως,
ἵνα ἀγιάσῃ τὸ ἔλαιον τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ δώσῃ χάριν πνευ-
ματικὴν καὶ δύναμιν ἐνεργητικὴν, ἄφειν τε ἁμαρτιῶν καὶ προπαρασκευὴν
ὁμολογίας βαπτίσματος, ὥστε τὸν χριζόμενον ἀπολυθέντα πάσης ἀσεβείας
ἄξιον γενέσθαι τῆς μύσεως κατ' ἐντολὴν τοῦ Μονογενοῦς.

Κεφάλαιον ΜΓ

Περὶ τοῦ μυστικοῦ ὕδατος εὐχαριστία

Εἶτα ἔρχεται εἰς τὸ ὕδωρ. Εὐλογεῖ καὶ δοξάζει τὸν Δεσπότην Θεόν,
τὸν παντοκράτορα, τὸν Πατέρα τοῦ Μονογενοῦς Θεοῦ εὐχαριστῶν ὁ ἱερεὺς·
ὅτι ἀπέστειλεν ἐνανθρωπήσαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμᾶς σώσῃ· ὅτι
ἠνέσχετο τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑπήκοον αὐτὸν γενέσθαι ἐν πᾶσι, κηρύξαι βα-
σιλείαν οὐρανῶν, ἄφειν ἁμαρτιῶν, νεκρῶν ἀνάστασιν. Ἐπὶ τούτοις προσ-
κυνεῖ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ Θεὸν μετ' αὐτὸν καὶ δι' αὐτῶν εὐχαριστῶν
αὐτῷ, τῷ ἀναδέξασθαι αὐτὸν τὸν ὑπὲρ πάντων θάνατον διὰ τοῦ σταυροῦ,
οὗ τύπον ἔδωκε τὸ βάπτισμα τῆς παλιγγενεσίας. Δοξάζει τε ὅτι ἐν τῷ ὀνό-
ματι τοῦ Χριστοῦ, Θεὸς ὁ τῶν ὄλων Κύριος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι οὐκ ἀπέ-
ριψε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀλλὰ διαφόροις καιροῖς διαφόρους προνοίας
ἐποιήσατο· τότε Ἀδὰμ αὐτῷ ἐν παραδείσῳ, πρῶτον μὲν τροφῆς λόγῳ τὸν
παράδεισον οἰκητήριον δούς, ἔπειτα προνοίας λόγῳ ἐντολὴν ποιησάμενος·
ἁμαρτόντα δὲ δικαιοσύνη ἐξώσας, ἀγαθότητι δὲ μὴ ἀποροίψας εἰς τὸ παντε-
λές, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν διαφόρως παιδεύσας· δι' ὃν ἐπὶ
τὸ τέρμα τοῦ αἰῶνος ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἄνθρωπον γενέσθαι δι' ἄν-
θρώπους, καὶ πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἀποδέξασθαι χωρὶς ἁμαρτίας.
Αὐτὸν οὖν καὶ νῦν παρακαλεῖται ὁ ἱερεὺς πρὸς τῷ βαπτίσματι καὶ λεγέτω
ὅτι· Κάτιδε ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο· δὸς δὲ χάριν καὶ δύνα-
μιν, ὥστε τὸν βαπτιζόμενον κατ' ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ σου αὐτῷ συσταυ-
ρωθῆναι καὶ συναποθανεῖν καὶ συνταφῆναι καὶ συναναστῆναι εἰς υἰοθεσίαν
τῶν ἐν αὐτῷ, τῷ νεκρωθῆναι μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῆσαι δὲ τῇ δικαιοσύνῃ. Καὶ
μετὰ τοῦτο βαπτίσας αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ
τοῦ ἀγίου Πνεύματος χρισάτω μύρῳ ἐπιλέγων·

Κεφάλαιον ΜΔ

Περὶ τοῦ μυστικοῦ μέρου εὐχαριστία

Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀγέννητος καὶ ἀδέσποτος, ὁ τῶν ὄλων Κύριος, ὁ τὴν
ὁσμὴν τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγελίου ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εὖοσμον παρασχό-
μενος, σὺ καὶ νῦν τοῦτο τὸ μῦρον δὸς ἐνεργῆς γενέσθαι ἐπὶ τῷ βαπτιζομένῳ
ὥστε βεβαίαν καὶ παγίαν ἐν αὐτῷ τὴν εὐωδίαν μείναι τοῦ Χριστοῦ σου,
καὶ συναποθανόντα αὐτὸν συναναστῆναι καὶ συζῆσαι αὐτῷ. Ταῦτα καὶ τὰ
τούτοις ἀκόλουθα λεγέτω. Ἐκάστου γὰρ ἡ δύναμις τῆς χειροθεσίας ἐστὶν
αὕτη· ἂν γὰρ μὴ εἰς ἕκαστον τούτων ἐπίκλησις γένηται παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς
ιερέως τοιαύτη τις, ἐφ' ὕδωρ μόνον καταβαίνει ὁ βαπτιζόμενος, ὡς Ἰου-
δαῖοι, καὶ ἀποτίθεται μόνον τὸν ρῦπον τοῦ σώματος, οὐ τὸν ρῦπον τῆς

ψυχῆς. Μετὰ τοῦτο, ἐστὼς προσευχέσθω τὴν εὐχὴν ἣν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος· ἀναγκαίως δὲ τὸν ἀναστάντα δεῖ ἐστάναι καὶ προσεύχεσθαι, διὰ τὸ τὸν ἐγειρόμενον ὄρθιον εἶναι· καὶ αὐτὸς οὖν συναποθανὼν τῷ Χριστῷ καὶ συνεγευθεὶς στηκέτω. Προσευχέσθω δὲ κατὰ ἀνατολάς· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο γέγραπται ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων, ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σολομῶντος, ἐν αὐτῷ τῷ ἐγκαινισμῷ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λεῦται καὶ οἱ ψαλμῳδοὶ μετὰ κυμβάλων καὶ ψαλτηρίων εἰστήκεισαν κατὰ ἀνατολάς, αἰτοῦντες καὶ ἔξομολογούμενοι καὶ λέγοντες· «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ».

Καὶ ἐν κεφ. κς' ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐχαριστία περὶ τοῦ μυστικοῦ μύρου».

Περὶ δὲ τοῦ μύρου οὕτως εὐχαριστήσατε :

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Θεέ δημιουργέ τῶν ὄλων καὶ ὑπὲρ τῆς εὐωδίας τοῦ μύρου καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀθανάτου αἰῶνος, οὗ ἐγνωρίσας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Κεφάλαιον ME

Προσευχὴ τῶν νεοτελῶν

Προσευχέσθω δὲ ταῦτα μετὰ τὴν προτέραν εὐχὴν λέγων· Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ σου, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου, δός μοι σῶμα ἄσπλον, καρδίαν καθάραν, νοῦν γρήγορον, γινῶσιν ἄπλανῆ, Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν πρὸς κτῆσιν καὶ πληροφορίαν τῆς ἀληθείας διὰ τοῦ Χριστοῦ σου· δι' οὗ σοι δόξα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας.

7. Testamentum Domini nostri Jesu Christi

Βιβλίον II

Κεφάλαιον VII

Νηστεύουσι τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον. Τῇ ἡμέρᾳ δὲ τοῦ Σαββάτου συναγεῖ ὁ ἐπίσκοπος ἐκείνους οἵτινες θὰ λάβωσι τὸ ἅγιον λουτρόν καὶ φωνοῦντος τοῦ διακόνου παρακελεύεται τὰ γόνατα νὰ κλίνωσι. Γενομένης δὲ εἰτα σιγῆς, τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτοὺς ἐπιτίθει καὶ ἐξορκίζων λέγει : Ὁ Θεὸς τῶν οὐρανῶν, ὁ Θεὸς τῶν φῶτων, ὁ Θεὸς τῶν ἀγγέλων κ.τ.λ. (τρίτος ἐξορκισμὸς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς τοὺς πάσχοντας ὑπὸ δαιμόνων εἰς ἐκάστην ἀσθένειαν. Ἴδε *Goar* εὐχολόγιον σελ. 580).

Πᾶς ὁ λαὸς καὶ οἱ ἱερεῖς λεγέτωσαν : Ἀμήν, γένοιτο, γένοιτο, γένοιτο.

Ἐάν, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπίσκοπος τὸν ἐξορκισμόν ἐκφέρει, ἀναταράττεται τις, καὶ αἰφνιδίως ἐξανιστάμενος κλαίῃ ἢ κρουγάζῃ ἢ ἀφρίζῃ ἢ τοὺς ὀδόντας τρίβῃ ἢ ἀσελγῶς παρατηγῇ ἢ οὕτω ἐπαίρηται εἴτε ὑπὸ ταχείας ἐφόδου ἀφαρπαγῆς φοβῆται, εἴαν τις τοιουτοτρόπως κατάλαμβάνηται, ὑπὸ τῶν διακόνων ἄς παραμερίζηται, ἵνα μὴ θόρυβος γίνεται, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπίσκοπος ὁμιλεῖ. Ὅστις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γένηται, ἄς ἐξορκίζεται ὑπὸ τῶν ἱερέων, μέχρις οὗ καθαρισθῇ καὶ τότε βαπτίζεται.

Ὅταν δὲ ὁ ἱερεὺς ἐξορκίσῃ τούτους, οἵτινες προσήχθησαν εἴτε εἰς οὗς σύμπωμα ἀκάθαρτον ἐγένετο, ἐμφυσᾷ εἰς αὐτούς, σημεῖοι τούτους ἐπὶ τοῦ μετώπου, τῶν ῥινῶν, τοῦ στήθους, τῶν ὠτων καὶ οὕτω τούτους ἐν τάξει διατίθεισιν.

Κεφάλαιον VIII

Κατὰ τὰς ἡμέρας δὲ τὰς τεσσαράκοντα τοῦ Πάσχα, ὁ λαὸς ἄς παρα-

μένη ἐν τῷ ναῷ, ἀγρουπνῶν, προσευχόμενος, καὶ ἀκροώμενος τῶν γραφῶν, τῶν ὕμνων καὶ τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας. Τῷ ἐσχάτῳ δὲ Σαββάτῳ ἀγρουπνοῦσι κατὰ τὴν νύκτα οἱ πιστοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτε ἐξορκίζονται οἱ κατηχούμενοι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τοῦ Σαββάτου τούτου. Οἱ βαπτισθησόμενοι οὐδὲν μεθ' ἑαυτῶν φέρουσιν, ἐκτὸς ἐνὸς ἄρτου πρὸς εὐχαριστίαν. Οὕτω δὲ βαπτίζεσθωσαν, ὅταν καταβαίνωσιν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἅτινα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ καὶ ρέοντα· πρῶτον οἱ παῖδες, ἔπειτα οἱ ἄνδρες, τέλος αἱ γυναῖκες.

Ἐάν τις προσερχόμενος εἰς τὸ βάπτισμα θέλῃ παρθενίαν νὰ εὐχηθῇ τῷ Θεῷ, οὗτος βαπτίζεσθω πρῶτος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου.

Αἱ γυναῖκες, ὅταν βαπτίζονται, λύουσι τὴν κόμην.

Πάντες οἱ παῖδες, οἱ δυνάμενοι νὰ δίδωσι μόνοι ἀπόκρισιν ἐν τῷ βαπτίσματι, ἄς ἀποκρίνωσιν, ἐπαναλαμβάνοντες τοὺς λόγους μετὰ τὸν ἱερέα. Ἐάν ὅμως ἥκιστα δύνανται νὰ ἀποκρίνωσιν, ἄς ἀποκρίνωσιν ἀντ' αὐτῶν οἱ γονεῖς τούτων ἢ οἰκεῖός τις αὐτῶν.

Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν καταβαίνωσιν οἱ φωτιζόμενοι εἰς τὰ ὕδατα, ἄς βλέπῃ ὁ ἐπίσκοπος, μὴ τις ἀνὴρ φέρει δακτύλιον ἢ γυνὴ κόσμημα χρυσοῦν· εἴ γε οὐδενὶ θέμις ἐστὶ ξένον τι ἐν τῷ σώματι νὰ φέρῃ, ὅτε ἐν τοῖς ὕδασι ἐστὶν, ἀλλ' ὅπερ ἔχει, ἄς παραδίδῃ αὐτὸ τοῖς πρὸς τοῦτο τεταγμένοις. Ὅταν δὲ πρόκειται νὰ σφραγισθῶσι δι' ἐλαίου εἰς τὴν χρίσιν, ὁ ἐπίσκοπος δέεται ὑπὲρ ἐκεῖνο (τὸ ἔλαιον) καὶ εὐχαριστεῖ, ὡσαύτως καὶ τὸ ἄλλο ἔλαιον ἄς ἐξορκίσῃ πρὸς ἐξορκισμόν τῶν κατηχουμένων. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ἐξορκίζεται, κομίζει ὁ διάκονος καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ ἴσταται ὁ πρεσβύτερος. Ὁ ἱστάμενος λοιπὸν πλησίον τοῦ ἐλαίου, ὑπὲρ ὃ γίνεται ἡ εὐχὴ τῶν εὐχαριστιῶν, ἔστω εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, καὶ ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ πλησίον τοῦ ἄλλου ἐλαίου, ὅπερ ἐξορκίζεται, ἔστω εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος.

Παραλαμβάνων ὁ ἐπίσκοπος ἀνὰ ἕνα τοὺς ἐπὶ τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζόμενους, οἵτινες στρέφονται πρὸς δυσμὰς, ἄς λέγῃ: «Λέγε: Ἀποτάσσομαί σοι, σατανᾶ, καὶ πάση τῇ λατρείᾳ σου, ταῖς σκηναῖς σου, ταῖς ἐπιθυμίαις σου, πᾶσι τοῖς ἔργοις σου». Καὶ ἀφοῦ εἶπῃ ταῦτα καὶ ὁμολογητῆς γένηται (professus fuerit) χρίεται τῷ ἐπορκιστῷ ἐλαίῳ, καθ' ὃν χρόνον ὁ χρίων αὐτὸν λέγει: «Χρίω σε τῷ ἐλαίῳ τούτῳ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ παντὸς πνεύματος πονηροῦ καὶ ἀκαθάρτου καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἀπὸ παντὸς κακοῦ».

Τότε αὐτὸν ἄς στρέψῃ πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄς λέγῃ πρὸς αὐτόν: «Λέγε: Προσπίπτω σοι, Πάτερ, Υἱὲ καὶ Πνεῦμα ἅγιον, ὃν πᾶσα φύσις τρέμει καὶ φοβεῖται· δός μοι, ἵνα πάντα τὰ ἄριστα σοι ἀμέμπτως ἐπιτελῶ».

Ἐπειτα ὁ ἐπίσκοπος παραδίδει τούτον εἰς τὸν πρεσβύτερον, ὅστις ὀφείλει νὰ βαπτίσῃ. Οἱ πρὸς τὸ βάπτισμα ἴστανται γυμνοὶ ἐν τοῖς ὕδασι. Μετὰ τοῦ βαπτιζομένου κατέρχεται ὁμοίως καὶ ὁ διάκονος.

Ὅταν δὲ ὁ βαπτιζόμενος καταβῇ εἰς τὰ ὕδατα, ὁ βαπτίζων ἐπιθέτω τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ ἄς λέγῃ: Πιστεύεις εἰς Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα; Καὶ ὁ βαπτιζόμενος ἄς ἀποκρίνεται· Πιστεύω. Καὶ ἐν συνεχείᾳ τούτον πρῶτην φορὰν ἄς βαπτίσῃ. Τότε ὁ ἱερεὺς ἄς λέγῃ: Πιστεύεις καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐκ τοῦ Πατρὸς ἦλθεν, ὅστις ἐξ ἀρχῆς μετὰ τοῦ Πατρὸς ἐστὶν, ὅστις ἐκ τῆς Μαρίας τῆς Παρθένου διὰ Πνεύματος ἁγίου ἐγεννήθη, ὅστις ἐσταυρώθη ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἀπέθανεν, ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναζήσας ἐκ νεκρῶν, ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, κάθηται ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλεύσεται κρῖναι ζῶντας καὶ νε-

κρούς; Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἀποκριθῆ Πιστεύω, τοῦτον διὰ δευτέραν φοράν ἄς βαπτίσῃ. Εἶτα ἄς λέγῃ: Πιστεύεις καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν; Καὶ ὁ βαπτιζόμενος ἄς λέγῃ: Πιστεύω· καὶ τρίτην φοράν αὐτὸν ἄς βαπτίσῃ.

Ἔπειτα, ὅταν ἐκ τοῦ ὕδατος ἀναβαίῃ, τοῦτον χρίει ὁ πρεσβύτερος διὰ τοῦ ἐλαίου, ὑπὲρ ὃ ἡ εὐχαριστία ἀπηγγέλθη, λέγων: «Χρίω σε διὰ τοῦ ἐλαίου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Αἱ γυναῖκες ὑπὸ τῶν προκαθημένων χηρῶν χρίονται, ὅταν ὁ πρεσβύτερος ἀπαγγέλλῃ ὑπὲρ ἐκείνας (τὴν φράσιν ταύτην). Ὡσαύτως ἐν τῇ τελετῇ τοῦ βαπτίσματος αἱ αὐταὶ χῆραι ἐντὸς τοῦ βήλου ἄς κρατῶσι τὰς γυναῖκας περιτιθεμένου βήλου, ὅτε ὁ ἐπίσκοπος ἀπαγγέλλει τὰς ὁμολογίας, καθὼς καὶ ὅτε ἀπαγγέλλει τὰς ἀποτάξεις.

Κεφάλαιον ΙΧ

Ὅταν δὲ συνηγμένοι ὁμοῦ γένωνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ ἐπίσκοπος ἄς ἐπιθέτῃ ὑπὲρ ἐκείνους τὴν χεῖρα καὶ ἄς λέγῃ οὕτω φθεγγόμενος ὑπὲρ ἐκείνους τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος:

Κύριε Θεέ, ὁ διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ σου Υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοὺς ἁγίους σου ἀποστόλους πληρώσας τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος· ὁ εὐδοκήσας διὰ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, ἵνα οἱ μακάριοί σου προφῆται λαλήσωσι· ὁ καταξιώσας καὶ τοὺς δούλους σου τούτους, ἵνα διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τύχῃσι τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ ἀναγεννήσεως· καὶ ἀπὸ τούτων πάσαν ἀγλὴν πλάνης καὶ τὰ σκότη τῆς ἀπιστίας ἐξαλείψας, ποίησον αὐτοὺς κατὰ τὴν φιλανθρωπίαν σου ἀξίους, πληρουμένους τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος, παρέχων αὐτοῖς τὴν χάριν σου, ἵνα δουλεύωσι σοὶ ἐν ἀληθείᾳ, ὦ Θεέ, κατὰ τὸ σοὶ ἀρέσκον, καὶ ἁγίως τὰ σὰ παραγγέλματα ἐκτελῶσιν, ἵνα τὸν πάντα χρόνον ἐπιτελοῦντες τὰ τοῦ θελήματός σου εἰσεέλθωσιν εἰς τὰ αἰῶνά σου σκηνώματα διὰ Σοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ σου Υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ δόξα καὶ κράτος σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁμοίως (ὁ ἐπίσκοπος) ἔλαιον ἐγχύνων καὶ τὴν χεῖρα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τούτου ἐπιθέτων ἄς λέγῃ: Χρίσματι χρίω σε εἰς (τὸ ὄνομα) τοῦ Πατρὸς παντοκράτορος, τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα ἡς ἐργάτης ἔχων πίστιν τελείαν καὶ σκεῦος αὐτῷ τίμιον. Καὶ σφραγίζων αὐτὸν ἐν τῷ μετώπῳ, ἄς δίδῃ αὐτῷ εἰρήνην λέγων: Ὁ Θεὸς τῶν ταπεινῶν εἶη μετὰ σοῦ· καὶ ὁ σφραγιζόμενος ἄς ἀποκρίνεται· Καὶ μετὰ τοῦ Πνεύματός σου. Καὶ μεθ' ἐνὸς ἐκάστου ἄς ποιῆ (ὁ ἐπίσκοπος) οὕτω.

Κεφάλαιον Χ

Ἐντεῦθεν οἱ νεοφώτιστοι μεθ' ὀλοκλήρου τῆς συνάξεως προσέρχονται. Προσφορά ὑπὸ τοῦ διακόνου κομίζεται (πρὸς τὸν ἐπίσκοπον) καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου εὐχαριστίαι ἄγονται.

Ὁ ἄρτος δὲ προσφέρεται εἰς τύπον τοῦ σώματός μου, τὸ ποτήριον δὲ ἄς μίγνυται οἴνῳ μεθ' ὕδατος κεκερασμένῳ πρὸς δήλωσιν τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος τοῦ λουτροῦ, ἵνα καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος, ὅστις πνευματικὸς ἔστιν, ἀξιοθῆ ἐκεῖνον ἅτινα εἰσὶν ὁμοια, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ σῶμα. Πάντες κατὰ τὰ προειρημένα ἄς λαμβάνωσιν ἐκ τῆς εὐχαριστίας, ἥτις προσφέρεται, λέγοντες· Ἀμήν. Οἱ διάκονοι ἄς περιτρέχωσι. Καὶ ὁ δίδων τὴν

κοινωνίαν ἧς λέγη : Σῶμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, Πνεῦμα ἅγιον, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος. Καὶ ὁ λαμβάνων ἧς ἀποκρίνεται : Ἄμην.

Ὁ ἐκκέων (τὸ αἷμα) ἐκ τοῦ ποτηρίου, κρῖμα ἑαυτῷ παρασκευάζει. Ὁσαύτως καὶ ὁ βλέπων καὶ σιωπῶν, ἐκτὸς ἐὰν ἐκείνῳ (τ.ἔ. τὸν χύνοντα τὸ ποτήριον), οἰσοδῆποτε καὶ ἂν εἶναι, ἐπιτιμῶσιν.

(Κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ignatius Ephraem II Rahmani 1899 σελ. 127 καὶ ἐξῆς).

8. Ἡ εὐχὴ τῶν καταγύρων γινομένη ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ

Τοῦ διακόνου ποιῶντος συναπτήν ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς :

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, ὁ παντὸς ἀγιασμοῦ χορηγός, ὁ κτίσας ἡμᾶς ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν, ἐπίβλεπον ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν ἡμῶν καὶ ποίησον ἡμᾶς σκευὴ σου ἡγιασμένα καὶ εὐχρηστα τῷ δεσπότη ἀναδειχθῆναι πρὸς πᾶν ἔργον ἐξηρητισμένους, ἐποικοδομεῖν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς σῆς ἐπιγνώσεως χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους τὰς θείας καὶ ζωποιοὺς ἐντολάς· πόλιν καὶ ἐνδιαίτημα τῆς σῆς ἀγαθότητος τὴν ἡμετέραν γενέσθαι ψυχὴν. Ἵνα ἐνοικῶν ἐν ἡμῖν καὶ ἐμπεριπατῶν ὁδοποιήσης ἡμῖν καὶ τὴν εἰς τὴν αἰώνιον σου βασιλείαν καὶ δόξαν. Ἐκφώνως· Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἅγιος ἐπαναπαύη καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ :

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν

Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.

Δέσποτα ἅγιε, ὑποκλιναντές σοι τὸν αὐχένα τοῦ σώματος δεόμεθα, δὸς ἡμῖν πάντοτε ἐν ὀρθῷ καὶ ἀκλινεῖ τῷ φρονήματι τὴν οὐράνιον δόξαν περισκοπεῖν καὶ τῇ σῇ προσανέχειν μεγαλειότητα. Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία.

Εὐχὴ λεγομένη ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ μετὰ τοῦ λυχνικοῦ

Καὶ νῦν εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων σου ἐν τῷ φωτὶ· ὅτι ἐργύσω ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ κατέστησας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης σου· ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, δι' οὗ αἰτοῦμεν καὶ τῆς ἐπουρανίου σου δόξης τὴν κληρονομίαν· ἵνα οἱ συμμορφωθέντες τῷ θανάτῳ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος διὰ τῆς κατὰ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ πολιτείας καὶ ἀποστραφῆς πάντων τῶν σαρκικῶν παθημάτων κοινωνοὶ καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τῆς αἰώνιου βασιλείας ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων σου ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου γενώμεθα. Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν :

Εἰρήνη πᾶσι. Τὰς κεφαλὰς. Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται·

Κύριε, Κύριε, ὁ διὰ τῆς κατὰ σάρκα ἐπιφανείας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐγκαινίσας ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν, τὴν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγέννησιν, αὐτός, δέσποτα, τὴν ἐν αὐτῷ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι δεδομένην ἡμῖν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος χάριν ἀναφαίρετον ἐν ἡμῖν διατήρησον, φωτίζων ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας καὶ ἐργασίαν τῶν προσταγμάτων σου. Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ ἐλεεῖν καὶ σώζειν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν. Ὁ διάκονος· Σοφία, ὁ ἱερεὺς· Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ πρεσβειῶν τῆς

παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς καὶ τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου Προδρο-
μου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ πάντων αὐτοῦ τῶν ἁγίων ἐλεήσοι καὶ
σώσοι τὰς ψυχὰς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Αἱ αὐταὶ εὐχαὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐν τοῖς **ΡΣ**,

Περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Συρίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Διδασκαλίας τῶν ἀπο-
στόλων μίαν μόνον χρίσιν ἀναγραφούσης, τὴν πρὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐκ
τῆς σιγῆς ἢ καὶ ἐξ ἀμφιβόλων τινῶν λόγων τῶν ἐκκλ. συγγραφέων τῆς
Ἀνατ. Συρίας, ὑπεστήριξαν νεώτεροί τινες, ὅτι τὸ χρίσμα ἐκεῖ παρείχετο
κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τῆς μετὰ τὸ βάπτισμα χρί-
σεως εἰσαχθείσης ἐκ Βυζαντινῆς ἐπιδράσεως εἰς χρόνους μεταγενεστέρους.
Δεδομένου, ὅτι ἐν τῷ Χαλδαϊκῷ τύπῳ διατηρεῖται ἄχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ πα-
ροχῇ τοῦ χρίσματος καὶ χειροθεσία, θεωροῦμεν πιθανώτερον, ὅτι ἢ
μὲν χρίσις ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκείναις παλαιότερον ἦτο ἢ χρίσις τοῦ ἐπορ-
κιστοῦ ἐλαίου, τὸ δὲ μυστήριον τοῦ χρίσματος ἐξηκολούθει νὰ τελεῖται διὰ
μόνης χειροθεσίας.
